

Projekt
Lokalna Strategia Rozwoju
LGD „Partnerstwo Północnej Warmii
i Wysoczyzny Elbląskiej”
na lata 2023-2027

Frombork, czerwiec 2023

Plan
Strategiczny dla
Wszelkiej
Polityki
Rolniczej
na lata 2023-2027

Dofinansowane przez
Unię Europejską

WPROWADZENIE

Lokalna Strategia Rozwoju została przygotowana przez członków Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” we współdziałaniu lokalnej społeczności dla wykorzystania potencjałów rozwojowych i aktywizacji społeczności lokalnej, dzięki możliwościom, jakie daje instrument RLKS w perspektywie finansowej na lata 2023-2027.

Działania zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju koncentrują się wokół trzech najważniejszych celów ogólnych, których osiągnięcie zagwarantuje zrównoważony i stały rozwój obszaru. Są to:

- **Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD.**
- **Zachowanie walorów obszaru LGD.**
- **Rozwinięta przedsiębiorczość obszaru LGD.**

Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” została powołana w celu stymulowania lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, włączania członków samorządowych, gospodarczych oraz społecznych i mieszkańców do planowania i wdrażania lokalnych projektów. Poprzez swoje działania chce sprzyjać lepszemu wykorzystaniu potencjału rozwojowego terenów wiejskich, poprawie ich konkurencyjności, jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, a także przyczyniać się do aktywizacji oraz współpracy mieszkańców wsi i małych miasteczek.

Proces budowania LSR trwał wiele miesięcy, a jego uczestnikami byli zarówno członkowie Lokalnej Grupy Działania, jak i pozostałe podmioty reprezentujące różnorodne środowiska – mieszkańcy, organizacje społeczne, w tym KGW i OSP, przedsiębiorcy oraz instytucje publiczne.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” jest zaproszeniem do współpracy wszystkich osób, instytucji i środowisk, którym zależy na rozwoju obszarów wiejskich naszego regionu. Przedsięwzięcia zaproponowane w strategii stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej. Każde z nich musi być realizowane przez wiele podmiotów, rozumiejących swoją rolę w podejściu LEADER.

Zarząd LGD

„Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”

Spis treści

I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	str. 4
II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	str. 8
III Partycypacyjny charakter LSR	str. 11
IV Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	str. 14
V Spójność, komplementarność i synergia	str. 33
VI Cele i wskaźniki	str. 35
VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	str. 39
VIII Plan działania	str. 43
IX Plan finansowy LSR	str. 44
X Monitoring i ewaluacja	str. 44
Wykaz wykorzystanej literatury	str. 50
Załączniki do LSR	str. 51

Rozdział I. Charakterystyka partnerstwa lokalnego.

Nazwa LGD i forma prawna.

Nazwa: Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”

Forma prawna: stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną, którego formę organizacyjno-prawną wprowadzono do krajowego porządku prawnego przepisami ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ustawy o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego i została utrzymana w ustawie o rozwoju lokalnym.

Proces tworzenia partnerstwa.

Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” jest LGD „Doświadczonym”. Powstała 7 lutego 2008r., uzyskując wpis do KRS pod pierwotną nazwą Lokalna Grupa Działania – Wysoczyzna Elbląska. Pierwsze spotkanie przedstawicieli gmin Milejewo, Młynary, Tolkmicko w sprawie utworzenia Lokalnej Grupy Działania odbyło się rok wcześniej tj. 22 lutego 2007r. w Milejewie, gdzie złożona została „Deklaracja Partnerskiej Współpracy” w wyniku realizacji projektu „Partnerstwo i Programowanie w LGD Wysoczyzny Elbląskiej” przez Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania w Elblągu (partner – wnioskodawca projektu) i partnerów projektu: Gminę Milejewo, Miasto i Gminę Młynary oraz Miasto i Gminę Tolkmicko. Wnioskodawcą o przyznanie dotacji ze środków publicznych na realizację zadania „Partnerstwo i Programowanie w LGD Wysoczyzny Elbląskiej” w ramach konkursu ofert Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w zakresie aktywizacji obszarów wiejskich było Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski - Lokalna Grupa Działania w Elblągu.

Efektem projektu była opracowana diagnoza obszaru, opracowany podręcznik z założeniami procedur, a także przeprowadzone warsztaty, prezentacje i wykłady z zakresu planowania strategicznego. Pierwsza Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009-2013 została opracowana przez zespół koordynacyjny z gmin objętych projektem. Powołaniem stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Wysoczyzny Elbląskiej zajął się zespół koordynacyjny ds. powołania stowarzyszenia. Merytoryczną rolę w wypracowaniu strategii dla regionu odegrali lokalni liderzy, którzy byli włączeni do zespołu planującego. Powstanie LGD- Wysoczyzna Elbląska poprzedziły spotkania informacyjne, prowadzone przez zespół koordynatorów LGD – Łączy Nas Kanał Elbląski.

Badanie potencjału rozwojowego oparto o dane statystyczne: Główny Urząd Statystyczny – Bank Danych Regionalnych, dane Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, dane Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dane zwarte w przygotowanych raportach o demografii i kapitale społecznym, o przedsiębiorczości i rynku pracy, o dziedzictwie przyrodniczo –kulturowym. Przeprowadzono również badanie potencjału wyrażone w analizie SWOT. Warsztaty strategiczne przeprowadzone były metodą „burzy mózgów”. Metodą tą wypracowana została analiza SWOT, misja i wizja obszaru, oraz warsztaty analizy problemów i celów. Odbyła się też analiza podmiotów planowania – cele i motywacja członków grupy oraz warsztaty planowania zadań do realizacji.

Na pierwszym Walnym Zebraniu Członków LGD- Wysoczyzna Elbląska wybrano jego Zarząd, Komisję Rewizyjną oraz organ decyzyjny - Radę Programową. W skład Zarządu wchodziło 71 % kobiet i 29% mężczyzn. 100% składu Zarządu stanowili przedstawiciele sektora społecznego.

Członkami LGD- Wysoczyzna Elbląska byli przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego i publicznego.

W związku z wejściem nowych przepisów prawnych dotyczących Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczeństwo w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, obszar LGD zamieszkiwała zbyt mała liczba osób dla spełnienia wymogu dalszej realizacji działań w nowej perspektywie finansowej. Dlatego biorąc pod uwagę dotychczasową, dobrą współpracę na różnych płaszczynach z Fundacją LGD Partnerstwo dla Warmii, podjęto starania o rozszerzeniu obszaru LGD- Wysoczyzna Elbląska i wspólnej realizacji działań w ramach nowej Lokalnej Strategii Rozwoju.

Na przełomie czerwca i lipca 2015 do stowarzyszenia LGD – Wysoczyzna Elbląska zaczęli przystępować nowi partnerzy. W dniu 20 lipca 2015 r. Zarząd LGD podjął stosowne uchwały o ich prawomocnym przyjęciu. Partnerem Stowarzyszenia została m.in. Fundacja LGD Partnerstwo dla Warmii oraz gminy wchodzące w skład obszaru działania Fundacji w ramach poprzedniego funkcjonowania PROW 2007-2013.

W dniu 26 listopada 2015 r. podczas Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia przyjęto nową nazwę - **Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”**, wybrano nowy skład Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej stowarzyszenia.

W okresie 17-30 września 2015 r. w każdej gminie znajdującej się na obszarze LGD odbyły się konsultacje społeczne, na których przeprowadzono badanie potencjału wyrażone w analizie SWOT. Do udziału zaproszono wszystkie samorzady gminne, partnerów społeczno- gospodarczych, stowarzyszenia oraz zainteresowanych tym tematem mieszkańców.

Zarówno LGD jak i będąca już jej partnerem Fundacja Lokalna Grupa Działania Partnerstwo dla Warmii posiadały bogate doświadczenie w realizacji operacji w ramach Osi 4 Leader, będącej częścią Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Fundacja została utworzona w ramach Schematu I i uczestniczyła w Pilotażowym Programie Leader+, Schemat II, realizując Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich. W ramach Osi 4 Leader PROW 2007-2013 LGD Partnerstwo dla Warmii zrealizowało i koordynowało 2 międzyregionalne projekty współpracy w tym jeden pod akronimem „Na SPACER” wspólnie z dwoma partnerami tj. LGD – Wysoczyzna Elbląska i Związkiem Stowarzyszeń „Kraina Drwęcy i Pasłęki”, którego efektem było m.in. utworzenie strony internetowej z wirtualnym spacerem po obszarze partnerskich LGD oraz drugi pod akronimem „CZAR” wspólnie z trzema partnerami tj. LGD „Warmiński Zakątek” „Brama Mazurskiej Krainy” oraz LGD „Kraina Drwęcy i Pasłęki”, którego efektem było utworzenie wspólnej strony internetowej www.czarlgd.eu promującej walory przyrodnicze, turystyczne, historyczne wszystkich partnerskich Lokalnych Grup Działania.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania – Wysoczyzna Elbląska w ramach Osi 4 Leader PROW 2007-2013, również zrealizowała dwa międzyregionalne projekty współpracy, w tym wyżej wspomniany projekt „Na SPACER” oraz „RAJD” we współpracy ze Stowarzyszeniem „Łączy nas Kanał Elbląski”.

Natomiast w perspektywie finansowej 2014-2020 LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”, 20 maja 2016 roku podpisała z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego umowę na realizację strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność z

pierwotnym budżetem 1 662 500,00 euro, który aneksem z dnia 29 października 2021 roku zwiększono do kwoty 1 992 500,00 euro.

Oprócz ogłaszanych w ramach strategii naborów wniosków, LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” realizowała dwa regionalne projekty współpracy wpływające na rozwój turystyki oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego obszaru. Dodatkowo Zarząd LGD pozyskiwał środki finansowe z innych źródeł na realizację zadań aktywizujących lokalną społeczność, w tym środowiska osób starszych np. z Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020.

Struktura LGD.

W obecnym kształcie strukturę Lokalnej Grupy Działania tworzą członkowie reprezentujący sektory: publiczny, gospodarczy i społeczny oraz mieszkańcy obszaru LGD.

Najwyższą władzą Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” jest Walne Zebranie Członków, które tworzą wszyscy członkowie stowarzyszenia. Do zadań tego organu należy przede wszystkim uchwalanie kierunków i programu działania stowarzyszenia jak również wybór i odwoływanie członków: Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz Rady.

Zarząd jest organem uprawnionym do kierowania bieżącą pracą LGD oraz jej reprezentowania. W skład zarządu wchodzi: Prezes, Wiceprezes, Skarbnik oraz trzech członków.

Organem nadzoru wewnętrznego jest Komisja Rewizyjna, w której kompetencji leży kontrola bieżącej działalności stowarzyszenia. Komisja składa się z trzech członków, spośród których wybierani są Przewodniczący i Wiceprzewodniczący.

Dodatkowym organem w stowarzyszeniu jest Rada, która w strukturach LGD jest organem decyzyjnym, uprawnionym do wyboru operacji do finansowania i oceny zgodności operacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.

Rada składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego oraz ośmiu innych członków. Członkowie Rady stanowią reprezentację sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców. Posiadają odpowiednią wiedzę i doświadczenie, są głęboko zaangażowani w pracę na rzecz LGD. Nie mogą cedować swoich uprawnień na rzecz innych osób. Rada podejmuje decyzje w sprawie oceny zgodności i wyboru projektów w formie uchwał, zwykłą większością głosów.

W składzie Rady oraz w trakcie jej posiedzeń władze publiczne, ani żadna grupa interesu nie może mieć więcej niż 49% prawa głosu w podejmowaniu decyzji, co jest zgodne z ustawą o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz ze statutem LGD.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.

Oprócz unijnych i krajowych aktów normatywnych, regulujących funkcjonowanie LGD, stowarzyszenie posiada również własne regulacje wewnętrzne przedstawione poniżej w formie tabelarycznej:

Tabela nr 1 - wewnętrzne dokumenty regulujące działalność LGD

Lp.	Rodzaj dokumentu	Najważniejsze uregulowane kwestie
1.	Statut stowarzyszenia	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie organu nadzoru- Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego; • Określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji oraz określenie dodatkowego organu odpowiedzialnego za wybór operacji (Rada); • Zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach; • Określenie kadencyjności poszczególnych organów.
2.	Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków	<ul style="list-style-type: none"> • Określa procedury dotyczące prowadzenia obrad WZC
3.	Regulamin Rady	<ul style="list-style-type: none"> • Określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.); • Określa szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny); • Określa szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.) • określa procedurę odwoławczą od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji do finansowania.
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji; • Określa zasady prowadzenia działań kontrolnych; • Określa zasady protokołowania posiedzeń.
5.	Regulamin Zarządu	<ul style="list-style-type: none"> • Określa podział zadań pomiędzy członkami Zarządu
6.	Regulamin Biura Zarządu	<ul style="list-style-type: none"> • Określa kwestie organizacyjne Biura Zarządu LGD; • Reguluje kwestie zatrudniania i wynagradzania pracowników Biura; • Określa uprawnienia Dyrektora Biura Zarządu oraz pozostałych pracowników.

Źródło: opracowanie własne LGD.

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.

Obszar LGD.

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” stanowi dziesięć gmin leżących w obrębie dwóch powiatów: braniewskiego oraz części elbląskiego w województwie warmińsko mazurskim.

Tabela nr 2 - Podstawowe dane gmin obszaru LGD na dzień 31.12.2020 r.

Nazwa Gminy	Typ gminy	Powiat	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (wg miejsca zamieszkania)
Gmina Braniewo	gmina wiejska	braniewski	307	5570
Gmina Miasto Braniewo	gmina miejska	braniewski	12	16511
Gmina Frombork	gmina miejsko- wiejska	braniewski	124	3266
Gmina Lelkowo	gmina wiejska	braniewski	198	2510
Gmina Milejewo	gmina wiejska	elbląski	96	3294
Gmina Młynary	gmina miejsko-wiejska	elbląski	158	4279
Gmina Pieniężno	gmina miejsko-wiejska	braniewski	243	5740
Gmina Płoskinia	gmina wiejska	braniewski	170	2400
Gmina Tolkmicko	gmina miejsko-wiejska	elbląski	208	6171
Gmina Wilczęta	gmina wiejska	braniewski	148	2689
Razem			1664	52430

Źródło: www.stat.gov.pl

Łączna liczba mieszkańców na obszarze LGD wynosi 52430 osób. W gminach wiejskich (gm. Braniewo, gm. Lelkowo, gm. Milejewo, gm. Płoskinia, gm. Wilczęta) mieszka 16463 osoby tj. 31,40% ogółu ludności obszaru, w gminach miejsko-wiejskich (gm. Frombork, gm. Młynary, gm. Pieniężno, gm. Tolkmicko) - 19456 osób, co stanowi 37,11%, oraz w mieście Braniewo – 16511 osób tj. 31,49%. Gęstość zaludnienia na obszarze LGD wynosi 31 osób/km². Największą gminą LGD pod względem liczby ludności jest Gmina Miasta Braniewa.

Na obszarze LGD zauważalna jest tendencja spadkowa w zaludnieniu. W analogicznym okresie na koniec 2013 roku obszar LSR zamieszkiwało 57427 osoby, czyli 4997 osób więcej w stosunku do badanego roku 2020. Spadek ten spowodowany jest m.in. migracją zarobkową mieszkańców do większych miast i za granicę kraju.

Tabela nr 3 - saldo migracji i zameldowania w roku 2020

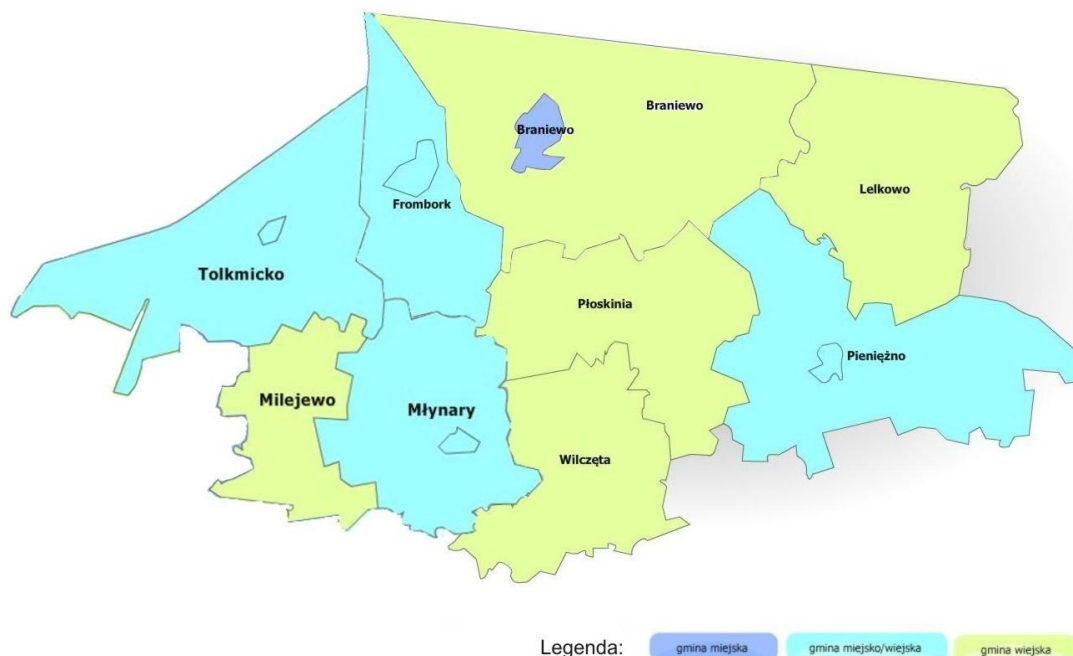
Obszar	Zameldowania	Saldo migracji ogółem [osoba]
Gmina Miasta Braniewa	163	-31
Gmina Braniewo	54	-13
Gmina Frombork	34	-15
Gmina Lelkowo	12	-42
Gmina Pieniężno	48	-56
Gmina Płoskinia	32	-17
Gmina Milejewo	55	-2
Gmina Młynary	55	4
Gmina Tolkmicko	85	11
Gmina Wilczęta	10	-26

źródło: www.stat.gov.pl

Z dokonanych analiz wynika, że obszar LGD jest mocno zróżnicowany kulturowo, obecnie zamieszkują go ludzie pochodzący z Ukrainy, Mazowsza, Litwy oraz autochtoni. Istnieją tu trzy dominujące religie: rzymsko-katolicka, greko-katolicka i protestancka.

Mapa obszaru objętego LSR.

Obszar, który prezentuje powyższa mapa, znajduje się w jednym obrysie, co sprawia, że spełnia warunek spójności przestrzennej. LGD sąsiaduje od wschodu z powiatem bartoszyckim, od strony południowo-wschodniej z powiatem lidzbarskim, od zachodu z gminami powiatu elbląskiego -gminą Pasłęk, gminą Elbląg i Miastem Elbląg. Od strony północnej znajduje się granica państwa z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej oraz Zalew Wiślany.

Największym miastem obszaru LGD jest Braniewo (miasto powiatowe) liczące 16511 mieszkańców. Szczególne elementy łączące wszystkich partnerów, to oprócz geograficznej spójności obszaru, na którym gminy wzajemnie graniczą ze sobą, również wspólne więzy historyczne, kulturowe i przyrodnicze. Jednocześnie wspólna dążność do zrównoważonego i dynamicznego rozwoju obszaru działania LGD, oparta na dotychczasowych doświadczeniach, w realizacji wspólnych przedsięwzięć i wspólnych planów na przyszłość.

Obszar LGD, to malowniczy krajobraz z falistą wysoczyzną morenową, która jest pozostałością po lodowcu skandynawskim. Powierzchnia Wysoczyzny przekracza 350 km² i wznosi się do wysokości prawie 200 m. n.p.m. Miejscami opada stromymi krawędziami ku Równinie Warmińskiej, Równinie Nadzalewowej i Zalewowi Wiślanemu.

Na znacznej przestrzeni pokryty jest lasami oraz poźłobiony głębokimi wąwozami erozyjnymi przez spływające we wszystkich kierunkach potoki.

Prawdziwym dziełem natury jest Zalew Wiślany i jego otoczenie. Krajobraz unikalny w skali Europy, gdzie teren wyżynny łączy się z terenem depresyjnym a ten z krajobrazem morskim.

Równina Warmińska ma charakter równiny akumulacji zastoiskowej z iłami i glinami, urozmaiconej przez moreny akumulacyjne z piaskami. Doliny rzek są niezwykle malownicze. Dominują tu gleby brunatne i mady. Wśród zbiorowisk leśnych przeważają grądy i łągi.

Dlatego cechami wyróżniającymi obszar LGD są: piękno krajobrazu i liczne walory przyrodnicze. Różnorodność ukształtowania powierzchni, jej specyfika stwarzająca ogromne możliwości dla uprawiania różnych form turystyki. Wyzwanie pokonywania tras turystycznych o różnym stopniu trudności, co pozwala na uprawianie turystyki rodzinnej, jak również stwarza możliwości aktywnego wypoczynku dla pozostałych osób. Sieć dróg gminnych, polnych i leśnych to potencjalne możliwości uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i konnej.

Turystyka powinna stać się, poza ekologicznym rolnictwem, jednym z głównych kierunków rozwoju. Rozwojowi tej dziedziny sprzyjają leżące tu liczne obszary chronione a także rezerваты. Naturalne, różnorodne walory turystyczne oraz tradycje turystyczne predestynują obszar LGD do bycia ośrodkiem całorocznej turystyki aktywnej. Duży potencjał turystyczny stwarza możliwości dalszego rozwoju bazy turystycznej i rekreacyjnej. Na obszarze LGD funkcjonują ośrodki wypoczynkowe, hotele, zajazdy. Prężnie rozwija się również agroturystyka oraz funkcjonują stadniny koni. Z kolei akweny wodne stanowią bazę do rozwoju zarówno gospodarczego, jak i rekreacyjnego. Piękne rzeki, przepływające przez teren LGD umożliwiają uprawianie kajakarstwa. Na zainteresowanie zasługują również dziedzictwo kulturowe i historyczne tego obszaru, w szczególności związane z zamkami Kapituły Warmińskiej, w których mieszkał i pracował słynny astronom Mikołaj Kopernik. Świadectwem tradycji warmińskiej są także przydrożne kapliczki, których w takiej ilości nie spotka się w żadnym innym miejscu w Polsce. Wyróżnik stanowią zachowane zabudowania świadczące o tradycjach szlacheckich tj. pałace i dworki, zespoły parkowe. Znajdują się tu również przykłady zabytkowych obiektów sakralnych; kościoły, cmentarze. Niestety większości zabytków oraz innych charakterystycznych miejsc tego obszaru wymaga nakładów inwestycyjnych na remonty i renowacje.

Dziedzictwo historyczne i kulturowe przejawia się również w działaniach podejmowanych przez lokalną społeczność, tworzeniu i funkcjonowaniu organizacji społecznych pielęgnujących zwyczaje i tradycje. Cechą charakterystyczną mieszkańców obszaru LGD jest również aktywność społeczna, przejawiająca się w funkcjonowaniu wielu organizacji pozarządowych i Kół Gospodyń Wiejskich prowadzących swoją działalność w dziedzinach; kultury i oświaty, sportu, turystyki, rekreacji i wielu innych aspektach życia społecznego. Dzięki temu stanowią doskonałe uzupełnienie przyrodniczych i historycznych walorów obszaru podkreślając jego specyfikę.

Dzięki dotychczasowym działaniom LGD, rozpoczął się oddolny proces budowania społeczeństwa obywatelskiego. Przejawia się to między innymi troską społeczeństwa o stan lokalnego środowiska naturalnego oraz społecznym monitoringu skuteczności działań prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego zarówno w tej dziedzinie jak i innych wpływających na funkcjonowanie i rozwój obszaru LGD.

Gminy tworzące Lokalną Grupę Działania, posiadają unikatowe walory przyrodnicze takie jak zróżnicowana i specyficzna rzeźba terenu, różnorodność genetyczna i gatunkowa fauny i flory,

(piękne lasy, pomniki przyrody, wiele gatunków roślin, licznie występująca zwierzyna leśna). Znajdują się tu również naturalne i antropogeniczne zbiorniki wodne. Ze względu na występowanie na obszarze LGD wymienionych wyżej wartości przyrodniczych i ich atrakcyjność turystyczną tego terenu konieczna jest jego ochrona przed degradacją, która powinna odbywać się poprzez tworzenie warunków racjonalnego korzystania z tego środowiska. Cechy tego obszaru stwarzają możliwości rozwijania aktywności mieszkańców w dziedzinie obsługi ruchu turystycznego, agroturystyki i kultury. Dla dalszego zrównoważonego rozwoju oraz zachowania wartości przyrodniczych i krajobrazowych konieczne jest kształtowanie właściwych postaw społecznych wobec przyrody jako dziedzictwa i bogactwa narodowego oraz pełne wykorzystanie potencjału obszaru LGD.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR.

Zgodnie z przyjętą zasadą, że instrument RLKS powinien wykształcać w społecznościach lokalnych i samorządach umiejętności porozumiewania się, wyrażania swoich opinii, ale także współodpowiedzialności za rozwój wspólnego obszaru, przy opracowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju „Partnerstwa Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” na lata 2023-2027, przyjęto partycypacyjny charakter jej tworzenia, który umożliwił szerszy udział społeczności lokalnej w przygotowaniu i kształcie strategii i w myśl inicjatywy LEADER zapewnił jej oddolny charakter.

Istotnym elementem prac przy tworzeniu dokumentacji była bezpośrednia współpraca z mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami społecznymi, w tym KGW i OSP, poprzez konsultacje społeczne, które pozwoliły uzyskać prawdziwy obraz problemów występujących na obszarze LGD.

Zastosowano szereg działań aktywizujących i zachęcających do dyskusji zarówno przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego, publicznego oraz zainteresowanych mieszkańców wszystkich gmin objętych LSR. W pierwszym etapie działań została opracowana diagnoza i opis obszaru, a następnie realizowano kolejne etapach tworzenia strategii.

Kluczowym elementem przy budowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju były bezpośrednie spotkania z mieszkańcami obszaru LGD, podczas których uczestnicy metodą warsztatową analizowali mocne i słabe strony obszaru oraz jego szanse i zagrożenia. Uczestnicy spotkań z chęcią dzielili się informacją o problemach jakie dotyczą ich „małe ojczyzny” oraz przedstawili pomysły na łagodzenie ich skutków.

Tabela nr 4 - Spotkania informacyjno-konsultacyjne wg chronologii:

data	gmina	miejsce spotkania
30.08.2022r.	Gmina Frombork	Sala Fundacji Żółty Szalik we Fromborku
31.08.2022r.	Gmina Lelkowo	Gminne Centrum Kultury w Lelkowie.
01.09.2022r.	Gmina Pieniężno	Miejski Dom Kultury w Pieniężnie
06.09.2022r.	Gmina Młynary	Ośrodek kultury w Młynarach
07.09.2022r.	Gmina Tolkmicko	Ośrodek Kultury w Tolkmicku
08.09.2022r.	Gmina Braniewo	Świetlica wiejska w Lipowinie.
13.09.2022r.	Gmina Wilczęta	Gminna Biblioteka Publiczna w Wilczętach.
14.09.2022r.	Gmina Milejewo	Świetlica wiejska przy OSP w Milejewie.
20.09.2022r.	Gmina Miasta Braniewa	Braniewskie Centrum Kultury.
21.09.2022r.	Gmina Płoskinia	Biblioteka publiczna w Płoskini.

Źródło: opracowanie własne LGD.

Dla osób niemogących uczestniczyć w zorganizowanych spotkaniach, przewidziano możliwość przeprowadzenia indywidualnych konsultacji bezpośrednio w Biurze LGD, lub za pomocą środków teleinformatycznych.

W ramach włączenia społecznego w budowę i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju, opracowano również ankietę konsultacyjną, którą zainteresowane podmioty mogły pobrać ze strony internetowej LGD lub otrzymać bezpośrednio w Biurze Zarządu, a po jej wypełnieniu dostarczyć do biura.

Partycypacyjne metody zastosowane przy tworzeniu strategii.

Podczas tworzenia LSR zastosowano następujące formy i metody partycypacji: informowanie, konsultowanie, współdecydowanie i współdziałanie.

Każdy z wymienionych sposobów – metod partycypacji miał zastosowanie w zależności od sytuacji.

Opracowanie diagnozy i analizy potrzeb i potencjału, drzewa problemów, drzewa celów:

Informowanie - informacja na stronach internetowych LGD, informacja do samorządów terytorialnych, organizacji społecznych, w tym KGW i OSP, aktywnych lokalnych liderów, plakaty ogłoszeniowe na tablicach / słupach informacyjnych;

Informowanie, konsultowanie i współdecydowanie- ta metoda została wykorzystana podczas spotkań konsultacyjnych oraz poprzez wypełnienie konsultacyjnej ankiety w wersji elektronicznej lub papierowej.

Wynikiem zastosowanych metod było opracowanie analizy potrzeb i potencjału LSR, – ogólny obraz gospodarki/ przedsiębiorczości obszaru, określenie problemów (bezrobocie, niski poziom warunków życia) i grup w niekorzystnej sytuacji szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Określenie celów głównych i szczegółowych oraz przedsięwzięć i wskaźników:

informowanie, konsultowanie, współdecydowanie, współdziałanie- wykorzystano: spotkania bezpośrednio z podmiotami zainteresowanymi (mieszkańcy, organizacje społeczne, w tym KGW, przedsiębiorcy) w biurze LGD, rozmowy telefoniczne, prace w formie warsztatowej.

Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenie kryteriów wyboru:

Informowanie, konsultowanie, współdecydowanie, współdziałanie - wykorzystano: spotkania bezpośrednio z podmiotami zainteresowanymi (mieszkańcy, organizacje społeczne, w tym KGW, przedsiębiorcy) w biurze LGD, rozmowy telefoniczne, prace w formie warsztatowej.

Opracowanie zasad i monitorowania i ewaluacji:

Informowanie, konsultowanie, współdecydowanie, współdziałanie - wykorzystano: spotkania bezpośrednio z podmiotami zainteresowanymi (mieszkańcy, organizacje społeczne, w tym KGW, przedsiębiorcy) w biurze LGD, rozmowy telefoniczne, praca w formie warsztatowej.

Opracowania planu komunikacyjnego związanego z realizacją LSR przez LGD:

Informowanie, konsultowanie, współdecydowanie, współdziałanie - wykorzystano: ankiety konsultacyjne, spotkania bezpośrednio z podmiotami zainteresowanymi (mieszkańcy, organizacje społeczne, w tym KGW, przedsiębiorcy) w biurze LGD, rozmowy telefoniczne, praca w formie warsztatowej.

Dodatkowo LGD zaprezentowała projekt całego dokumentu Lokalnej Strategii Rozwoju, którego ostateczną wersję zatwierdziło Walne Zebranie Członków LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” w dniu 06.06.2023r.

Partycypacyjne metody będą również wykorzystywane podczas realizacji LSR, a także jej aktualizacji, gdzie w dalszym ciągu „społeczność lokalna” będzie miała wpływ na możliwość wprowadzenia istotnych zmian w LSR, wpływając na korzyść obszaru i jej mieszkańców.

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji:

Podczas spotkań informacyjno- konsultacyjnych uczestnicy zdecydowanie wskazali na problem zbyt małej liczby ofert pracy na lokalnym rynku i występowanie bezrobocia na znacznej części obszaru, a co za tym idzie, również dużą ilość beneficjentów pomocy społecznej oraz zaobserwowane zjawisko emigracji zarobkowej wśród młodych ludzi. Wskazywano także na niskie wykształcenie oraz brak znajomości języków obcych u znacznej części mieszkańców, co według uczestników spotkań blokuje właściwy dostęp do rynku pracy.

Inne podmioty wskazywały na zbyt zawile procedury przy ubieganiu się o środki pomocowe na rozwój przedsiębiorczości, niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę drogową, techniczną czy około turystyczną oraz zbyt słabą promocję gmin, co niewątpliwie hamuje rozwój społeczno-gospodarczy obszaru.

Dodatkowo wskazywano na zbyt małe wsparcie inicjatyw społecznych mieszkańców, słabo rozwinięte instytucje wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa lub ich brak, niską opłacalność produkcji rolnej, brak lub zbyt małą liczbą gospodarstw agroturystycznych, czy zagród edukacyjnych

Oprócz problemów dotyczących poszczególne podmioty, uczestnicy spotkań jasno precyzowali propozycje rozwiązań łagodzących ich skutki, gdzie do najważniejszych należy zaliczyć: wzmocnienie świadomości obywatelskiej, wsparcie dla podmiotów chcących założyć działalność gospodarczą oraz pomoc w rozwoju już istniejących przedsiębiorstw, wsparcie dla rozwoju pozarolniczej funkcji małych gospodarstw rolnych, poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej, poprawę dostępu do usług dla lokalnej społeczności oraz włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, których katalog przedstawiono w dalszej części dokumentu LSR.

Wspólnie uznano, że jednym aspektów wartości dodanej, możliwej do osiągnięcia w wyniku zastosowania RLKS na obszarze LGD, jest systematyczne rozwijanie potencjału społeczności lokalnych do świadomego osiągania celów strategii. Można to uzyskać poprzez tworzenie warunków do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnych w jej bieżącym wdrażaniu oraz kreowanie lokalnych liderów wywodzących się ludności, która dzięki swojemu zaangażowaniu i prowadzonej działalności zawodowej może przyczyniać się do rozwoju całego obszaru i osiągania założonych celów. Dotychczasowe doświadczenia podejścia LEADER wskazują, iż bieżące włączanie społeczności lokalnych w realizację strategii może przynosić nie tylko efekty edukacyjne, ale także może znacząco polepszać jakość operacji zgłaszanych do LGD przez wnioskodawców (dotyczy to zarówno operacji indywidualnych, przynoszących korzyści głównie poszczególnym beneficjentom z obszaru działań LGD, jak i przedsięwzięć wspólnych, wzmocniających powiązania partnerskie, niosących potencjalnie większą wartość dodaną).

Warunkiem skutecznego zaangażowania społeczności lokalnej w realizację LSR jest skuteczna (obustronna) komunikacja. Dlatego wypracowano stanowisko dotyczące działań w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR oraz współpracy pomiędzy

podmiotami z obszaru LGD i zwiększenia zainteresowania projektami partnerskimi, poprzez organizowanie licznych spotkań, warsztatów, wydarzeń, ze szczególnym uwzględnieniem działań informacyjno-aktywizujących dla grup osób w niekorzystnej sytuacji. Jednocześnie ustalono otwarty katalog kanałów informujących lokalną społeczność o Lokalnej Strategii Rozwoju tj.:

- **Strona internetowa LGD;**
- **Portale społecznościowe;**
- **Prasa lokalna, w tym internetowa;**
- **Tablice ogłoszeń w miejscowościach sołeckich;**
- **Wiadomości e-mail (baza mailingowa).**

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR.

W celu przeprowadzenia analizy potrzeb i potencjału LSR, w pierwszej kolejności dokonano analizy SWOT, będącej punktem wyjściowym do dalszych rozważań.

SWOT (Siły, Słabości, Szanse Zagrożenia):

SIŁY (STRENGTHS) – wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć pozytywny wpływ na rozwój obszaru LGD, wyróżniające go w sposób korzystny w otoczeniu, tworzące podstawy dla rozwoju, podnoszące atrakcyjność i konkurencyjność w oczach mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających.

SŁABOŚCI (WEAKNESSES) – wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć negatywny wpływ na rozwój obszaru LGD, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń, braki w potencjałach, obniżające pozycję powiatu zarówno w oczach mieszkańców jak i podmiotów zewnętrznych.

SZANSE (OPPORTUNITIES) – czynniki w otoczeniu sprzyjające lub mogące sprzyjać rozwojowi obszaru LGD, umożliwiające eliminowanie słabości, wzmacnianie sił, uruchamianie nowych kierunków rozwoju.

ZAGROŻENIA (THREATS) – czynniki w otoczeniu utrudniające lub mogące utrudniać rozwój obszaru LGD, stanowiące bariery w przełamywaniu dzisiejszych trudności i blokujące możliwości podejmowania działań w różnych, istotnych z punktu widzenia społeczności lokalnej dziedzinach.

Przedstawiona poniżej analiza SWOT jest wynikiem przeprowadzonych spotkań z mieszkańcami obszaru oraz reprezentantami wszystkich trzech sektorów tj., publicznego, gospodarczego i społecznego, gdzie metodą warsztatową wspólnie wypracowano jej treść, która jak jest punktem wyjścia do analizy potrzeb i potencjału LSR.

Tabela nr 5 - Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Prężnie działające organizacje społeczne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich i OSP, • Wielokulturowość obszaru, • Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe, • Funkcjonujące wioski tematyczne, • Brak uciążliwego przemysłu (czyste powietrze), • Zalew Wiślany i naturalne zbiorniki wodne, 	<ul style="list-style-type: none"> • Przeważający słaby poziom warunków życia na obszarach wiejskich, • Wysoki poziom bezrobocia, • Zbyt mała liczba ofert pracy, • Niski poziom wykształcenia mieszkańców, • Niski poziom znajomości języków obcych, • Małe zainteresowanie rolników możliwością

<ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowane walory turystyczne umożliwiające rozwój oferty dla różnych grup turystów, (np. agroturystyka, zagrody edukacyjne itp.), • Rosnące znaczenie agroturystyki w ofercie regionu, • Potencjał w wytwarzaniu produktów lokalnych, • Dobrze rozwinięte placówki kulturalne, • Potencjał wykształconych, aktywnych ludzi, • Zbliżona charakterystyka gmin tworzących LGD, • Potencjał do pozyskiwania OZE, • Współpraca sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego, • Dbłość mieszkańców o estetykę najbliższego otoczenia, • Bezpieczne miejsca osadnicze (spokojne i ciche okolice), • Poprawiająca się infrastruktura techniczna (sieć wodociągowa, kanalizacyjna) • Potencjał inwestycyjny, • Możliwość pozyskiwania środków unijnych, • Doświadczenie w pozyskiwaniu zewnętrznych środków pomocowych. 	<p>rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych (np. agroturystyka, zagrody edukacyjne),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Roszczeniowa postawa części społeczeństwa, • Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa, • Duży odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej oraz niskie dochody społeczności lokalnej, • Skomplikowane przepisy prawne i procedury pozyskiwania środków zewnętrznych, • Niewystarczająca promocja „zielonej gospodarki” i produktów lokalnych, • Słabo rozwinięta mała infrastruktura publiczna, • Niewystarczająca liczba lub brak połączeń komunikacyjnych z miastem wojewódzkim, miejscowościami powiatowymi oraz gminnymi obszaru LGD, • Niewystarczająca ilość infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociąg), • Słaba promocja niektórych gmin, • Niska jakość usług internetowych i telefonii komórkowej, • Słaba oferta spędzania czasu wolnego • Utrudniony dostęp do świadczeń w zakresie opieki zdrowotnej, • Słaba infrastruktura opiekuńcza dla osób starszych, • Sceptycyzm społeczny- stereotypowe myślenie, • Niewystarczające wsparcie dla organizacji społecznych, • Zbyt niskie budżety Gmin
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy w oparciu o zasoby lokalne • Rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki, • Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, • Wzrost atrakcyjności turystycznej, w tym zainteresowania weekendową turystyką wiejską, • Wzmocnienie promocji obszaru, • Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej, • Poprawa estetyki wsi i miasteczek, • Wzrost ofert spędzania czasu wolnego, • Wzrost edukacji ekologicznej, • Wzrost świadomości obywatelskiej i aktywności społecznej, • Wzmocnienie roli organizacji społecznych, • Wzrost kompetencji mieszkańców, • Wzrost zainteresowania osadnictwem, • Zwiększenie dochodów poszczególnych gmin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost wskaźnika inflacji, • Wzrost migracji młodych i wykształconych ludzi poza obszary wiejskie i zagranicę, • Powiększające się zjawisko „starzenia społeczeństwa”, • Wzrost wykluczenia społecznego wśród osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób starszych, • Niż demograficzny, • Powiększające się zjawisko wykluczenia cyfrowego, • Marazm społeczny, • Degradacja środowiska, • Zahamowanie rozwoju gospodarczego, • Zahamowanie rozwoju społecznego, • Osłabienie konkurencyjności na rynku pracy • Spadek atrakcyjności turystycznej, • Spadek zainteresowania inwestycyjnego, • Bierność w pozyskiwaniu środków unijnych przez małe organizacje społeczne (brak zaplecza prawnego i księgowego), • Skutki działań wojennych w Ukrainie.

Potencjał obszaru.

Obszar, na którym LGD „ Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej ” zamierza realizować działania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 leży w północno zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, obejmuje zasięgiem cały powiat braniewskiego (miasto Braniewo, oraz gminy: Braniewo, Frombork, Pieniężno, Płoskinia, Lelkowo, Wilczęta) oraz część powiatu elbląskiego, tj. gminy: Milejewo, Młynary i Tolkmicko.

W ramach uwarunkowań geograficznych istotnym pozostaje fakt, że jest to zróżnicowany obszar, którego poszczególne części położone są na terenie Wysoczyzny Elbląskiej, Równiny Warmińskiej, Wybrzeża Staropruskiego oraz Wzniesień Górowskich. Charakterystyczną wspólną cechą dla całego terenu jest położenie geograficzne w dorzeczu rzek, które swój bieg kończą w Zalewie Wiślanym.

Ukształtowanie terenu.

Obszar LGD jest jednostką mezoregionalną wyodrębnioną w fizyczno-geograficznym podziale Polski. Teren obejmujący gminy, które mają inną morfologenezę jednostki taką jak:

- **Wysoczyzna Elbląska** obejmująca gminę Milejewo i Tolkmicko
- **Równina Warmińska** obejmująca gminę Młynary, Płoskinia, Pieniężno, Wilczęta, Lelkowo, Frombork, oraz Braniewo.
- **Równina Nadzalewowa** obejmująca gminę Tolkmicko
- **Zalew Wiślany** obejmujący gminę Tolkmicko

Ukształtowanie terenu LGD przechodzi z odosobnionego wału morenowego (**Wzniesienia Górowskie**) o średniej wysokości przekraczającej 150 m n.p.m., osiągający w kulminacji Góry Zamkowej 216 m n.p.m., do regionu posiadających zdecydowanie nizinny charakter (**Równiny Warmińskiej**) obszaru równinnego, częściowo zbudowany z iłów polodowcowych, położony na wysokości ok. 70 m n.p.m. Odwadnianych przez Baudę i dolną Pastkę oraz falistą wyżyną morenową (**Wysoczyzna Elbląska**), która jest pozostałością po lodowcu skandynawskim. Powierzchnia Wysoczyzny Elbląskiej przekracza 350 km² i wznosi się do wysokości prawie 200 m. n.p.m. Miejscami opada stromymi krawędziami ku Równinie Warmińskiej, Równinie Nadzalewowej i Zalewowi Wiślanemu.

Na znacznej przestrzeni pokryta jest lasami oraz pożłobiona głębokimi wąwozami erozyjnymi przez spływające we wszystkich kierunkach potoki. Pięknym dziełem natury jest Zalew Wiślany (w części rosyjskiej nazywany Zalewem Kaliningradzkim) i jego otoczenie. Teren unikalny w skali Europy gdzie wyżynny łączy się z terenem depresyjnym a ten z krajobrazem morskim.

Grupy w niekorzystnej sytuacji na obszarze LGD

Określenie to odnosi się do występujących na obszarze krain „Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” grup ludzi, którzy ze względu na czynniki zwykle od nich niezależne nie mają takich samych szans jak inne „bardziej szczęśliwe” grupy społeczne. W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wyodrębniono następujące grupy w niekorzystnej sytuacji:

- **osoby niepełnosprawne** – Osoba niepełnosprawna w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także osoba z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego tj. osoba z odpowiednim orzeczeniem lub innym dokumentem poświadczającym stan zdrowia.
- **Seniorzy** – osoby starsze, które ukończyły 60 rok życia (zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych).
- **osoby bezrobotne długotrwale**, osoby pozostające bez pracy, gotowe do podjęcia pracy i aktywnie poszukujące zatrudnienia, które są zarejestrowane w rejestrze urzędu pracy jako bezrobotne, zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Definicja pojęcia „długotrwale bezrobotny” różni się w zależności od wieku bezrobotnego: młodzież (<25 lat) osoby bezrobotne nieprzerwanie przez okres ponad 6 miesięcy, oraz dorośli (25 lat lub więcej) osoby bezrobotne nieprzerwanie przez okres ponad 12 miesięcy.
- **Osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych** – osoby nieposiadające kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu, pozostające bez pracy, gotowe do jej podjęcia i aktywnie poszukujące zatrudnienia, które są zarejestrowane w rejestrze urzędu pracy jako bezrobotne, zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- **osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia** – osoby, które ukończyły 50 lat i pozostają bez pracy, gotowe do jej podjęcia i aktywnie poszukujące zatrudnienia, które są zarejestrowane w rejestrze urzędu pracy jako bezrobotne, zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- **osoby bezrobotne do 25 roku życia** – osoby, które nie ukończyły 25 lat i pozostają bez pracy, gotowe do jej podjęcia i aktywnie poszukujące zatrudnienia, które są zarejestrowane w rejestrze urzędu pracy jako bezrobotne, zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

Na koniec roku 2020 r. na obszarze LGD zarejestrowanych było 4468 przedsiębiorstwa, co uległo zwiększeniu o 417 przedsiębiorstw względem analogicznego okresu z 2013 roku.

Jak przedstawia poniższa tabela najniższy poziom przedsiębiorczości zanotowano w gminach: Lelkowo, Wilczęta, Braniewo, najwyższy zaś w Gminie Miasta Braniewa i Gminie Tolkmicko.

Tabela nr 6 - Przedsiębiorczość na obszarze LSR w poszczególnych sektorach gospodarki w 2020 r.

Obszar	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON [szt.]	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze rolniczym [szt.]	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze przemysłowym i budowlanym [szt.]	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze budowlanym [szt.]	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Ludności [osoba]
Gmina Miasta Braniewo	1 684	29	301	195	636
Gmina Braniewo	343	58	109	90	490
Gmina Frombork	331	18	78	53	664
Gmina Lelkowo	133	13	55	40	386
Gmina Pięczęno	505	64	107	62	611
Gmina Płoskinia	173	27	59	34	492
Gmina Milejewo	318	20	104	55	780
Gmina Młynary	341	19	96	46	601
Gmina Tolkmicko	627	34	181	87	682
Gmina Wilczęta	146	14	53	37	420

Źródło: www.stat.gov.pl

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rośnie w niewielkim stopniu. Przeważnie tworzone są małe firmy jednoosobowe (samozatrudnienie). Wśród podmiotów gospodarczych przeważa udział sektora prywatnego.

Wpływ na sferę gospodarczą LGD ma fakt, że do lat 90-tych dominowały na tym obszarze duże przedsiębiorstwa państwowe branży rolnej (PGR). Gwałtowna restrukturyzacja w latach 90-tych spowodowała drastyczny wzrost bezrobocia w regionie. Jednocześnie w miejsce dawnych, dużych przedsiębiorstw nie powstała wystarczająca ilość małych i średnich firm, które zrekompensowałyby skutki przekształceń w rolnictwie. Problemem jest również mentalność mieszkańców i ich niska mobilność.

Tabela nr 7 - Dochód podatkowy gmin na obszarze LSR (Dane na dzień 31.12.2020 r.

Obszar	Dochody ogółem [zł]	Dochody własne [zł]	Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]	Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]
Gmina Miasta Braniewa	91 712 022,87	37 774 041,50	5 558,00	5 642,08
Gmina Braniewo	30 326 973,97	11 029 451,45	5 412,60	5 164,12
Gmina Frombork	19 721 856,78	6 705 892,31	5 989,02	5 829,83
Gmina Lelkowo	17 048 073,08	5 711 385,02	6 709,20	5 693,80
Gmina Pieniężno	35 199 211,53	10 173 749,84	6 091,94	6 160,38
Gmina Płoskinia	16 685 874,30	7 936 062,04	6 923,60	6 369,20
Gmina Milejewo	19 533 226,09	7 546 261,30	5 924,55	5 660,93
Gmina Młynary	28 187 395,37	11 447 400,73	6 596,63	6 142,50
Gmina Tolkmicko	36 361 140,75	13 364 721,63	5 860,92	5 129,23
Gmina Wilczęta	17 461 861,82	5 314 816,48	6 441,11	5 920,69

Zródło: www.stat.gov.pl

Przedsiębiorczość społeczna.

Rozumienie przedsiębiorczości społecznej na obszarze LGD jest zbieżne ze stanowiskiem EMES – European Research Network, który wyróżnia następujące ich cechy:

kryteria ekonomiczne

- prowadzenie w sposób ciągły, regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne,
- niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych,
- ponoszenie ryzyka gospodarczego,
- istnienie choćby nielicznego płatnego personelu;

kryteria społeczne:

- wyrażna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia,
- oddolny, obywatelski charakter inicjatywy,
- specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania;
- możliwie wspólnotowy charakter działania,
- ograniczona dystrybucja zysków.

W Polsce, obok kryteriów wymienionych powyżej, zwraca się dodatkowo uwagę na lokalny charakter przedsiębiorczości społecznej rozumiany zarówno jako jej tworzenie siłami społeczności lokalnych, jak też nastawienie przedsiębiorczości społecznej na wspieranie lokalnego rozwoju. Przedsiębiorstwo społeczne można także opisać poprzez najważniejsze funkcje jakie pełni:

- aktywizuje zawodowo i społecznie osoby wykluczone z rynku pracy i wykluczone ze społeczeństwa z powodu np. niepełnosprawności, długotrwale bezrobotni, osoby powyżej 50

roku życia, przedstawiciele mniejszości narodowych, pracowników byłych PGR-ów, więźniów, bezdomnych,

- uczy osoby wykluczone społecznie nowych kompetencji społecznych, samodzielności i odpowiedzialności za siebie
- uczy aktywności i przedsiębiorczości,
- stanowi sieć wsparcia dla osób społecznie wykluczonych,
- oferuje produkty i usługi społecznie użyteczne,
- wspiera podmioty potrzebujące w społecznościach lokalnych np. poprzez bezpłatne udostępnianie swoich usług np. instytucjom edukacyjnym, opiekuńczo-wychowawczym,
- koncentruje i integruje władze lokalne stymulując rozwój społeczności lokalnych

W Polsce kwestie przedsiębiorczości społecznej definiuje ustawa o przedsiębiorstwie społecznym, gdzie ekonomia społeczna rozumiana jest jako: sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych społeczną marginalizacją, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (interesu ogólnego). W jej sferze działają podmioty ekonomii społecznej, obejmujące pięć głównych grup:

- przedsiębiorstwa społeczne, będące fundamentem ekonomii społecznej;
- podmioty reintegracyjne, służące reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej; formy te nie będą w żadnym przypadku przedsiębiorstwami społecznymi, ale mogą przygotowywać do prowadzenia lub pracy w przedsiębiorstwie społecznym lub być prowadzone jako usługa na rzecz społeczności lokalnej przez przedsiębiorstwa społeczne;
- podmioty działające w sferze pożytku publicznego, które prowadzą działalność ekonomiczną, zatrudniają pracowników, choć ich działanie nie jest oparte na ryzyku ekonomicznym. Są to organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego; podmioty te mogą stać się przedsiębiorstwami społecznymi, o ile podejmą działalność gospodarczą w określonym zakresie, podejmując również zobowiązania statutowe odnośnie do dystrybucji zysku;
- podmioty sfery gospodarczej, które tworzone były jednak w związku z realizacją celu społecznego, bądź dla których leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Są to podmioty, które nie spełniają wszystkich cech i warunków dotyczących działalności przedsiębiorstwa społecznego. Grupę tę można podzielić na trzy podgrupy:
  - a) organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych;
  - b) zakłady aktywności zawodowej;
  - c) spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie; pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajemnościowym.

Na terenie LSR w 2020 roku zarejestrowanych było **20 spółdzielni** (zakres działania: przeważają spółdzielnie mieszkaniowe, oraz gminne spółdzielnie „Samopomoc Chłopska”).

Funkcjonuje jedno **Centrum Integracji Społecznej w Braniewie**. Jako podmiot ekonomii społecznej podejmuje inicjatywy w dziedzinie reintegracji społeczno-zawodowej grup dotkniętych wykluczeniem społecznym (osoby zdolne do pracy, ale bezczynne zawodowo). Swoją działalność prowadzi na terenie miasta Braniewa i powiatu braniewskiego i jest uzupełnieniem publicznej pomocy społecznej. Pomoc CIS skierowana jest do osób długotrwale pozostających bez pracy oraz

innych obarczonych różnymi dysfunkcjami m.in. osób bezrobotnych, pozostające długoletni okres bez zatrudnienia – nie posiadających dochodu, osoby niepełnosprawne z dysfunkcjami psychofizycznymi po odbyciu/ach leczeniu/ach, osoby bezdomne realizujące Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności, osoby uzależnione od alkoholu i innych środków psychoaktywnych po odbytej psychoterapii stacjonarnej w Zakładach leczniczych, osoby zwalniane z zakładu karnego, uchodźców realizujących Indywidualny Program Integracji. Poza tym na obszarze LSR znajdują się placówki prowadzące **Zakłady Aktywności Zawodowej w Kamienniku Wielkim, Warsztaty Terapii Zajęciowej (Frombork, Kamiennik Wielki, Tolkmicko** zajmujące się rehabilitacją społeczną i zawodową niepełnosprawnych podopiecznych, **Klub Integracji Społecznej we Fromborku**, który prowadzi reintegrację społeczną i zawodową osób bezrobotnych, które korzystają ze zaświadczeń ośrodków pomocy społecznej.

Opis rynku pracy.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-14 lat) to 9 471 osób, co stanowi 18,06% ludności zamieszkałej na obszarze LGD, ludność w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 15–59 lat, mężczyźni w wieku 15 –64 lat) – 31 930 osób, co stanowi 60,90 % ogółu ludności, ludność w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) 11 028 osób – 21,03 %. (Źródło: www.stat.gov.pl, dane na 31.12.2020)

Tabela nr 8 - Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze LGD (dane na dzień 31.12.2020r.)

Obszar	Ludność w wieku przedprodukcyjnym [osoba]	Ludność w wieku produkcyjnym [osoba]	Ludność w wieku poprodukcyjnym [osoba]	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [osoba]
Gmina Miasta Braniewa	2 974	9 929	3 607	66,3
Gmina Braniewo	1 053	3 519	998	58,3
Gmina Frombork	539	1 948	779	67,7
Gmina Lelkowo	411	1 577	522	59,2
Gmina Pieniężno	890	3 488	1 362	64,6
Gmina Płoskinia	494	1 460	446	64,4
Gmina Milejewo	675	2 064	555	59,6
Gmina Młynary	795	2 643	841	61,9
Gmina Tolkmicko	1 111	3 708	1 352	66,4
Gmina Wilczęta	529	1 594	566	68,7
Razem	9471	31930	11028	64,2

Źródło: www.stat.gov.pl

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika, iż w stosunku do analogicznego okresu z 2013 roku % liczby osób w wieku produkcyjnym w obrębie obszaru LSR zmniejszył o 8,5%. Natomiast uległ zwiększeniu w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym o 2,25% oraz o 5,59% w grupie osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela nr 9 - Liczba osób bezrobotnych oraz ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LGD.

Obszar	Bezrobotni zarejestrowani [osoba]	Bezrobotni zarejestrowani - kobiety [osoba]	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Udział bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym [%]
Gmina Miasta Braniewa	700	429	7,1	9,3
Gmina Braniewo	447	248	12,7	16,5
Gmina Frombork	189	108	9,7	12,2
Gmina Lelkowo	315	177	20,0	26,2
Gmina Pieniężno	425	223	12,2	15,1
Gmina Płoskinia	177	99	12,1	15,5
Gmina Milejewo	120	68	5,8	7,4
Gmina Młynary	246	140	9,3	11,9
Gmina Tolkmicko	272	149	7,3	9,0
Gmina Wilczęta	246	136	15,4	19,5
Razem	3137	1777	9,82	

Zródło: www.stat.gov.pl

Na koniec grudnia 2020 roku liczba bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR wynosiła 3137 osoby i spadła o 49,09 % w stosunku do analogicznego okresu z 2013 roku, kiedy to bez pracy pozostawało 6162 osób. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 roku na obszarze powiatu braniewskiego wynosiła 19,4 %, w powiecie elbląskim 15,5 %, wobec 10,2 % stopy bezrobocia w województwie warmińsko mazurskim.

Przedstawione dane wskazują, że bezrobocie w regionie ulega niewielkim wahaniom i pomimo spadku w ostatnich latach utrzymuje się na wysokim poziomie w odniesieniu do województwa warmińsko-mazurskiego oraz w skali kraju i pozostaje największym problemem obszaru działania LGD „Partnerstwa Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”.

Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne, powyżej 50 roku życia, poniżej 25 roku życia, bez kwalifikacji zawodowych, mieszkający na wsi.

Działalność sektora społecznego

Na terenie objętym LSR działa wiele instytucji sektora pozarządowego, a społeczność lokalną cechuje duża aktywność. Najwięcej organizacji kapitału społecznego funkcjonuje w mieście Braniewo oraz w gminach Tolkmicko, Pieniężno, Młynary, Milejewo i Frombork. Wiele organizacji zarówno formalnych jak i nieformalnych działa w dziedzinach, które pozwalają wykorzystać lokalną kulturę, historię, walory przyrodniczo-krajobrazowe. Podejmowane są także inicjatywy w zakresie sportu, turystyki i rekreacji przy współpracy z ośrodkami kultury i urzędami gmin. Prowadzona działalność prospołeczna kierowana jest także do sektora gospodarczego, osób zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej, rolników.

Zacieśniającą się współpraca sektora organizacji pozarządowych z gospodarczym rokuje dobrze na przyszłość i powinna zaowocować fuzją doświadczenia tego pierwszego z rosnącymi możliwościami finansowymi drugiego. W dużej mierze zależy to jednak od odpowiedniej postawy sektora samorządowego mogącego stymulować rozwój współpracy i partnerstwa międzysektorowego.

Problemy społeczne obszaru.

Dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury:

- obiekty sportowe- 17 (w tym: stadiony- 8, Orliki-7, baseny- 1)
- obiekty kulturalne 27 (w tym: biblioteki- 10, kina- 2, domy kultury- 8, muzea- 6)
- świetlice -79,
- place zabaw ok.60
- przedszkola i placówki wychowania przedszkolnego- 37
- szkoły podstawowe – 25, szkoły średnie -12
- opieka zdrowotna- 46 (w tym: szpitale -2, apteki i punkty apteczne -15, przychodnie – 30)
- policja – Powiatowa Komenda Policji w Braniewie, Posterunki Policji w Pieniężnie, Młynarach, Tolkmicku oraz Wilczętach.

Tabela nr 10 - Ludność w % korzystająca z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej (dane na dzień 31.12.2020 r.)

obszar	Ludność w % korzystająca z instalacji:		
	wodociągowej	kanalizacyjnej	gazowej
Gmina Miasta Braniewa	99,9	98,1	-
Gmina Braniewo	89,6	47,6	-
Gmina Frombork	99,6	70,7	-
Gmina Lelkowo	87,6	36,2	-
Gmina Pieniężno	74,3	53,7	-
Gmina Płoskinia	83,4	31,0	-
Gmina Milejewo	92,6	19,5	-
Gmina Młynary	96,8	37,1	-
Gmina Tolkmicko	96,4	91,4	-
Gmina Wilczęta	89,8	44,4	-

Źródło: www.stat.gov.pl

Jak wynika z powyższej tabeli, największy dostęp do instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej mają mieszkańcy Gminy Miasta Braniewa. Natomiast najslabiej rozwinięta infrastruktura wodno-kanalizacyjna jest w Gminach Braniewo i Pieniężno oraz w Gminie Milejewo.

Tabela nr 11- Osoby objęte opieką społeczną (dane: 31.12.2020 r.).

Obszar	Liczba rodzin objętych opieką społeczną	Udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem [%]
Gmina Miasta Braniewa	711	4,4
Gmina Braniewo	162	10,4
Gmina Frombork	339	9,9
Gmina Lelkowo	168	14,6
Gmina Pieniężno	310	12,7
Gmina Płoskinia	246	15,5
Gmina Milejewo	189	5,4
Gmina Młynary	248	12,9
Gmina Tolkmicko	374	11,8
Gmina Wilczęta	337	15,3
Razem	3 084	8,8

źródło: ośrodki pomocy społecznej

Jak wynika z powyższego, na koniec 2020 roku, pomocą społeczną objętych było 3 084 rodziny. Największą grupę osób, do których kierowana jest pomoc stanowią osoby bezrobotne (najczęściej długotrwale) i ich rodziny. Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej było bezrobocie, ubóstwo i niepełnosprawność.

Wewnętrzna spójność obszaru.

Obszar LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” jest spójny pod względem geograficznym, historycznym, kulturowym i gospodarczym, ze względu na położenie geograficzne (teren Warmii, Wysoczyzny Elbląskiej), wspólną historię rozwoju miast i osad oraz wspólne możliwości rozwoju (turystyka, agroturystyka i ekologiczne rolnictwo) oraz wspólne problemy (stosunkowo niski wskaźnik przedsiębiorczości, postawy roszczeniowe ludności, bezrobocie). Jednocześnie kultywowanie tradycji i aktywność społeczna organizacji pozarządowych łączy społeczność LGD.

Najważniejszymi cechami charakterystycznymi dla obszaru objętego planowaniem, które zarazem decydują o jego spójności i tożsamości są:

- Przynależność do Warmii oraz do Wysoczyzny Elbląskiej w sensie geograficznym i przestrzennym oraz do powiatu braniewskiego i części elbląskiego w sensie administracyjnym;
- Wspólne bogactwo przyrodnicze predestynujące ten obszar do rozwoju turystyki, agroturystyki i całej infrastruktury około turystycznej w tym kontekście głównymi wyróżnikami są:
  - atrakcyjne tereny rekreacyjno-wypoczynkowe i walory turystyczne w tym liczne szlaki,

- ścieżki piesze i rowerowe; piękno krajobrazu całego terenu,
- bogactwo przyrody,
- przyjazne i czyste środowisko,
- dbałość o ekologię.
- Wspólna kultura materialna i niematerialna w szczególności zabytki architektury sakralnej, pałacowo - parkowe, dworki, zamki i warownie obronne,
- Wspólne tradycje historyczne i tożsamość lokalna, wspólna historia terytorialna;
- Aktywność społeczna mieszkańców, działalność licznych stowarzyszeń i organizacji społecznych;
- Sytuacja społeczno-gospodarcza związana z upadkiem bądź restrukturyzacją przedsiębiorstw, które przez lat stanowiły podstawę zatrudnienia lokalnej społeczności;

Dziedzictwo kulturowe i zabytki.

Na atrakcyjność LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” ma wpływ nie tylko malownicze położenie nad samym Zalewem Wiślanym oraz niewątpliwe walory klimatyczne i przyrodnicze, ale także bardzo bogata historia regionu i związane z nią zabytki.

Do rejestru zabytków wpisanych jest ok. 220 obiektów, wśród których przeważają obiekty architektury sakralnej.

Najwięcej zabytków znajduje się na obszarze **Miasta Frombork**, kojarzonego z wybitną postacią, jaką był nasz polski uczonek Mikołaj Kopernik.

Gmina Frombork:

Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku:

W skład kompleksu Muzeum wchodzi:

- **Wzgórze Katedralne**, należące do zabytków najwyższej klasy. Wielokrotnie niszczone i przebudowywane zachowało podstawowe elementy średniowiecznego założenia architektonicznego. Wiele zgromadzonych zabytków wspaniałej przeszłości przyciąga do Fromborka ludzi z całego świata. Udostępniane są zwiedzającym liczne obiekty i wystawy.
- **Bazylika Katedralna**, pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Andrzeja Apostoła - najstarsza budowla fromborskiego wzgórza. Zbudowana w latach 1329-1388. Posiada kilka przybudówek, w tym dwie kaplice: św. Jerzego (tzw. Kaplica Polska) - powstała ok.1500 r., Zbawiciela (zwana kaplicą Szembeka) - barokowa z 1735 r. Katedra Warmińska jest budowlą gotycką, halową, trójnawową o długości około 97 m. szerokości od 12 m (prezbiterium) do 22 m (główny korpus) i wysokości od posadzki do zwornika sklepienia 16,5 m.
- **Dawny pałac biskupi**, budowla gotycko - barokowa położona w południowo - wschodnim narożniku Wzgórza Katedralnego. Pałac spłonął w 1945r., odbudowany w latach 1965-1970. Mieści główne sale ekspozycyjne Muzeum.
- **Dzwonnica zwana Wieżą Radziejowskiego**, najwyższa budowla Wzgórza Katedralnego, gotycko-barokowa (XVI-XVII w.). Spłonęła w 1945 r. odbudowana w latach 1972-1973. W przyziemiu mieści się muzealne planetarium. Na wyższych kondygnacjach prezentowane są wystawy sztuki współczesnej. W dzwonnicy zawieszono jest Wahadło Foucaulta - jedyny w Polsce przyrząd do obserwacji ruchu wirowego Ziemi. Na wysokości 70 m n.p.m. znajduje się taras widokowy, z którego można podziwiać panoramę okolic Fromborka.
- **Wieża Kopernika**, północno-zachodnia, najstarszy element fortyfikacji Wzgórza Katedralnego. Zbudowana przed 1400 r., wyższe kondygnacje wielokrotnie przebudowywane w XV-XVIII w., spalona w 1945 r., rekonstruowana - prace zakończono w 1965 r. Wieża była własnością Mikołaja Kopernika w latach 1504-1543.

- **Brama Południowa**, zbudowana w XIV w., rozbudowana w połowie XIX w., mieści kasę główną muzeum, informatorium turystyczne i punkt przewodnicki.
- **Kanonie wewnętrzne**, XVII/XVIII w. zajęte przez bibliotekę i pracownie muzealne.
- **Szpital św. Ducha**, zespół poszpitalny z kaplicą św. Anny istnieje od końca XV w., w obecnym kształcie od początku XVIII w. Po 1945r. zniszczony i opuszczony, remontowany w latach 1978-1989 na potrzeby Muzeum - dział historii medycyny.

Gmina Braniewo

Kościół wraz z cmentarzem z XIV – XVIII w. w Żelaznej Górze.

Wzniesiony etapami: prezbiterium około poł. XIV w., nawa w 3 ćw. XIV w., a nieznacznie później zakrystia, przedsionek zachodni dobudowany na początku XVI w., nad nim na początku XVIII w. Postawiono drewnianą wieżę, przerobioną na początku wieku XIX. Zniszczony silnie w 1945r. W latach 1994 – 96r. odbudowany. Gotycki, orientowany. Murowany z kamienia polnego i cegły o nieregularnym układzie gotyckim. Ołtarz główny barokowy z 1700 roku, zapewne dzieło Izaaka z Rygi. Jednokondygnacyjny z kręconymi kolumnami wspierającymi przerywane belkowanie, zdobiony snycerką o motywach akantowych i postaciami aniołków, z rzeźbami ewangelistów..

Pałac w Podleśnym.

Majątek ziemski, który w końcu XIX w. i w początkach XX w. należał do rodzin Siegfried – Carben. Z dawnego założenia pozostał dwór okolony parkiem i zabudowania dawnego podwórza gospodarczego usytuowane po drugiej stronie drogi. Dwór pochodzi z II poł. XIX w. jest niewielki ale z interesującym detalem architektonicznym. Parterowy ze ścianką kolumnową, przykryty dachem dwuspadowym, z dużą, niższą przybudówką przy elewacji bocznej.

Gmina Milejewo:

Kościół gotycki św. Stanisława w Milejewie, to jedna z najcenniejszych zabytkowych budowli gminy. W jego wnętrzu zachowało się kilka zabytków rzemiosła artystycznego, w tym m.in.: piękny barokowy ołtarz główny z rzeźbą figuralną i malowidłami oraz prospekt organowy z 1734 roku. Z czasów średniowiecznych pochodzi granitowa kropielnica.

Gotycki **kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Pomorskiej Wsi**, to kolejny cenny zabytek gminy Milejewo, z gotyckim XIV wiecznym prezbiterium, nawą z 1672r. i drewnianą wieżą z 1766r. Pierwotną świątynię w 1671 roku strawił pożar, z wypalonego kościoła pozostały tylko mury obwiednie i wschodni szczyt. Odbudowano go częściowo już w następnym roku. Drewniany strop uzyskał w 1688r. polichromię, zachowaną do dziś.

Miasto i Gmina Młynary:

Kościół św. Piotra Apostoła w Młynarach. Budowla z 1327 roku, z barokowym wyposażeniem z XVII w. (ołtarz główny, ambona, organy Caspariniego z zabytkowym prospektem, boczne ołtarzyki - Jezusa i Maryi). W kościele jest ogrzewanie tego samego typu, jak na zamku w Malborku. Wieża usytuowana charakterystycznie na styl pomezkański.

Kościół w Błudowie - kościół zbudowano w końcu XV wieku. Gruntownie przebudowany w XVI/XVII i w latach 1703 - 1718. W środku wyposażenie głównie z XVIII i XIX wieku. Ołtarz główny z połowy XIX wieku. Ambona, późnobarokowa z około 1730 r.

Miasto i Gmina Pieniężno:

Ruiny Zamku Kapituły Warmińskiej w Pieniężnie

Zamek zbudowany w I poł. XIV w. usytuowany na wzgórzu w północno-zachodnim narożu miasta, posiadał system obronny sprzężony z miastem – nie był oddzielony od niego wewnętrznymi murami lub fosą. Pieniężno wchodząc w skład biskupstwa warmińskiego od 1466 roku należało do Polski, w 1455 r. miasto zostało zdobyte przez Henryka von Plauena a zamek został ograbiony i spalony. Po odbudowie ponownie w 1520 r. ucierpiał z powodu księcia Albrechta, a w 1626 r. zamek ograbili i częściowo spalili Szwedzi. Gruntowna renowacja uszkodzonego zamku, przeprowadzona w duchu modnego już wówczas rokoko nastąpiła w latach czterdziestych XVII wieku. Pod koniec tegoż wieku zamek zaczął popadać w ruinę. W latach siedemdziesiątych XIX w. ze względu na zły stan zabudowań zburzono 2 skrzydła, pozostawiono jedynie główny budynek zachodni i przylegające doń skrzydło północne.

Kościół świętego Piotra i Pawła w Pieniężnie

Wzniesiony w 1312 r., następnie przebudowany w drugiej połowie XIV w. na typową warmińską halę z wieżą ale bez wyodrębnionego prezbiterium. W czasie reformacji kościół został sprofanowany, ołtarz główny konsekrował w roku 1554 bp warmiński Stanisław Hozjusz. W 1895 r. został z wyjątkiem wieży rozebrany i na jego miejscu wzniesiono okazałą budowlę neogotycką, którą w roku 1897 konsekrował bp Andrzej Thiel. Kościół ma kształt niezbyt długiej, ale bardzo szerokiej czteroprzęsłowej hali o pięciu nawach. Wnętrze prezentuje się imponująco jako rozległa przestrzeń, nad którą rozpinają się wsparte na smukłych wielobocznych sklepienia gwiaździste. Wieża w dolnej części jest gotycka z II połowy XIV wieku, murowana z cegły, górna kondygnacja nadbudowana w 1895 r. zwieńczona jest szczytami. Wyposażenie wnętrza neogotyckie wykonane już po 1895 r. Ołtarz główny i cztery boczne mają formy trójdzielne o wysokich strzelistych zwieńczeniach, zawierają wiele rzeźb i płaskorzeźb. Neogotyckie są również: ambona, chór muzyczny i prospekt organowy oraz ławy.

Zespół folwarku z dworem i parkiem w Kierpajnach Wielkich

Majątek o bardzo starym pochodzeniu. Były to dobra rycerskie nadane w 1280 roku, w posiadaniu rodzin szlacheckich, także polskich znajdował się do 1945r. Na przełomie XIX i XX wieku był własnością rodziny baronów von Buhl, obejmował 258 ha ziemi. Z dawnego założenia zachował się dobrze dwór, park, zabudowania podwórza gospodarczego oraz usytuowane wzdłuż drogi domy pracowników folwarcznych. Obecnie własność prywatna.

Miasto i Gmina Tolkmicko:

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Tolkmicku jest najciekawszą budowlą sakralną w miasteczku. Został wzniesiony pod koniec XIV w. w miejsce wcześniejszego kościoła drewnianego. Obecnie ma kształt trzynawowej bazyliki. Do kościoła przylega wieża nakryta hełmem namiotowym. Bardzo interesujące są arkady wieńczące nawę poprzeczną oraz gotycki portal kościoła. Przed świątynią znajdują się dwie cenne rzeźby dłuta Krzysztofa Perwangera, przedstawiające Madonnę z 1745r. i św. Jana Nepomucena z 1736r. Na południowej elewacji kościoła znajduje się rzeźba, przedstawiająca Jezusa w Ogrójcu.

Pałac w Kadynach jest okazałym i wzniosłym budynkiem zbudowanym w stylu barokowym. Otoczony starodrzewem i parkiem. W końcu XIX w. jego właścicielem był Cesarz Wilhelm II. Obecnie w części budynków pałacowych znajduje się kompleks hotelowo-restauracyjny i rekreacyjny.

Gmina Wilczęta:

Zespół pałacowy i barokowy folwark w Słobitach

Pałac w Słobitach (Schlobitten) należał do ekstraklasy pałaców zbudowanych w Prusach Wschodnich. Przez kilkaset lat stanowił siedzibę rodową jednego z najznamienitszych pruskich rodów z Dohna. Był perełką architektury barokowej. Kolejni Dohnowie zgromadzili w nim wspaniałą kolekcję dzieł sztuki, między innymi 450 obrazów oraz zbiory porcelany, mebli i monet. Pałacowa biblioteka liczyła 55 tysięcy książek! Do 1945 roku była to największa prywatna biblioteka w Europie. Ostatni właściciel Słobit Aleksander Dohna - Schlobitten w styczniu 1945 roku wywiózł co mógł do Niemiec. Resztę rozgrabili w lutym 1945 roku Sowieci. A potem pałac spalili. Dla Polski udało się uratować tylko kilka obrazów, które znajdują się w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Z pałacu pozostały tylko ruiny. Zachował się tylko główny korpus pałacu. Ocalał za to położony kilometr od pałacu folwark. W parku zachowały się lipy i dęby posadzone w 1625 roku.

Barokowy folwark w Słobitach (niem. Vorwerk Schlobitten) został wybudowany w latach 1718-1725 w odległości 1 km na południowy wschód od pałacu według projektu Johanna C. Hindersina. Interesująca koncepcja architektoniczna folwarku, opierająca się na symetrii i osiowości, była integralnie związana z kompozycją całości założenia rezydencjonalnego, niemającego sobie równych w tej części Prus. Folwark uległ przez stulecia stosunkowo niewielkim przekształceniom, jest dobrze zachowany i obecnie stanowi unikatowy zespół przypałacowy z epoki baroku na terenie Polski północno-wschodniej.

Obszary atrakcyjne turystycznie.

Od wieków obszar LSR znany był ze swoich walorów. Cechuje się przede wszystkim czystym środowiskiem naturalnym, bogatym w interesujące gatunki fauny i flory i pięknym krajobrazem. Znajduje się tutaj wiele atrakcji krajoznawczych. Są tu wartościowe zasoby do wykorzystania w celach edukacyjno – ekologicznych i wypoczynkowych.

Cały teren cechuje bogactwo form przyrody ożywionej i nieożywionej. Dodatkowym atutem regionu jest występowanie bogactwa na stosunkowo niewielkim obszarze. Unikalne walory przyrody omawianego obszaru mają odzwierciedlenie w szeroko zakrojonych działaniach mających na celu ich zachowanie. Znajdują się tu liczne rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, czy parki krajobrazowe. Obszar objęty jest także europejskimi systemami obszarów chronionych takich jak NATURA 2000, CORINE czy ECONET.

Przyrodnicze obszary chronione

W obrębie Powiatu Braniewskiego obejmującego gminy: Płoskinia, Pieniężno, Wilczęta, Lelkowo, Frombork, Braniewo występuje:

- **141 pomników przyrody** ustanowionych Rozporządzeniem Wojewody.

W systemie wieloprzestrzennych obszarów chronionych – na obszarze działania LGD jest:

- **6 rezerwatów przyrody:** Dolina rzeki Wąlszy, Rezerwat torfowiskowy Ostoja Cielętnik, Ostoja bobrów na rzece Pasłęce, Rezerwat brzozy niskiej w Cielętniku, Rezerwat Osiek II, Rezerwat „Jezioro Martwe”.
- **5 obszarów chronionego krajobrazu:** Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Baudy, Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Pasłęki, Obszar Chronionego Krajobrazu Wybrzeża Staropruskiego, Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Banówki, Obszar Chronionego Krajobrazu Wzniesień Górowskich.
- **3 obszary Natura 2000:** Zalew Wiślany, Dolina Pasłęki, Ostoja Warmińska.

W obrębie Powiat Elbląskiego obejmującego gminy: Tolkmicko, Młynary, Milejewo znajduje się:

- **7 rezerwatów przyrody:** Pióropusznikowi Jar, Lenki, Buki Wysoczyzny Elbląskiej, Kadyński Las, Dolina Stradanki, Nowinka, Zatoka Elbląska
- **Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej „Srebrna Góra”**, to najwyższe wzniesienie na Wysoczyźnie Elbląskiej o wysokości 198,5m.n.p.m., z której rozciąga się malowniczy widok na położone niżej tereny.
- **5 Obszarów Chronionego Krajobrazu** Jeziora Drużno, Wysoczyzny Elbląskiej Zachód i Wysoczyzny Elbląskiej Wschód, rzeki Baudy i Słobicki
- **340 pomników przyrody**, w tym **dąb im. Jana Bażyńskiego w Kadynach**, gm. Tolkmicko i **pospolita „Gruba Kaśka”** - jedna z najwyższych sosen w Polsce, ma około 40 metrów, rośnie na terenie ścieżki edukacyjnej w Gardynach, gm. Młynary, pomnik przyrody **„Święty Kamień”** w Tolkmicku; **„Dąb Graniczny”**- kilkusetletnie drzewo rosnące między Pomorską Wsią i Zastawnem. Dawniej wyznaczał granicę między Prusami Wschodnimi i Prusami Zachodnimi. W tym miejscu przebiegała, również granica między lennem Polski a państwem zakonnym w latach 1466-1772. Obecnie wskazuje granicę gmin: Milejewo i Młynary oraz według niektórych źródeł, granicę Warmii i Powiśla
- **Zalew Wiślany jako obszar Natura 2000** w gm. Tolkmicko

Zasoby wodne:

- Zalew Wiślany
- Jeziora: Martwe, Stare, Goplanica i jezioro Troyl z łączącą je Kumielą, Jezioro Pierzchalskie, Głębock, Taftowo
- Rzeki: Bauda, Wąsza, Pasłęka, Banówka.

Na obszarze występują liczne obiekty archeologiczne. Odkrytych i wpisanych do rejestru zostało 18 i są to m.in. grodziska, osady, cmentarzyska i kurhany.

- **Kadyny** – 2 grodziska wyżynne;
- **Kamionek Wielki** –grodzisko;
- **Łęcze** – grodzisko, grodzisko wyżynne;
- **Nowinka** – grodzisko wyżynne, cmentarzysko płaskie z owr i osada otwarta;
- **Suchacz** – osada neolityczna kultury rzucewskiej, osada otwarta z I i II okresu brązu i owr, osada otwarta z młodszej epoki kamienia;
- **Tolkmicko** - osada otwarta z młodszej epoki kamienia, kultury ceramiki sznurowej;
- **Zajączkowo** – grodzisko wyżynne;
- **Karszewo** – grodzisko;
- **Gładysze** – grodzisko cyplowe;
- **Kajnity** – 2 grodziska;
- **Młoteczno**- osada z wczesnej epoki żelaza, cmentarzysko z okresu wędrówek ludów i wczesnego średniowiecza (VI – VII w n.e.);
- **Piórkowo**- cmentarzysko kurhanowe;
- **Pluty** – grodzisko;
- **Wielkie Wierzno** – grodzisko stożkowe;

Dzięki powyższym, na terenie LGD może rozwijać się turystyka. rozwija się turystyka i agroturystyka. Prowadzone są przez małe gospodarstwa rolne, dla których tego typu działalność może być dodatkowym źródłem dochodu. Stale podnoszona jest jakość usług świadczonych w usługach turystycznych i około turystycznych. Poza odpowiednim standardem noclegu i wyżywienia urozmaicana jest baza rekreacyjna i sportowa oferująca spędzanie czasu wolnego, umożliwiając

poznawanie historii i kultury miejscowości i okolicznych wsi.

Baza turystyczna w tym noclegowa i gastronomiczna wymaga jednak dalszego rozwoju przede wszystkim poprzez inwestycje w infrastrukturę, ale również w ludzi.

Tabela nr 12 - Liczba turystów odwiedzających punkty informacji turystycznej na terenie LGD w 2020 roku

Punkty informacji turystycznej	Turyści krajowi	Turyści zagraniczni	Razem
2020			
Województwo warmińsko-mazurskie	73 586	8 742	82 328
Obszar LSR w tym:	1 837	171	2 044
Gmina Miasta Braniewo	959	78	1 037
Gmina Frombork	687	68	755
Gmina Pięno	55	0	55
Gmina Tolkmicko	172	25	197

Źródło: www.warmia.mazury.pl

Intensywność ruchu turystycznego w roku 2020 określona wskaźnikiem Schneidera, tj. ilość turystów korzystających z noclegów na 100 mieszkańców:

- **Województwo warmińsko-mazurskie – 61,63**
- **Powiat braniewski – 21,88**
- **Powiat elbląski – 19,25**

Analizując ruch turystyczny na obszarze LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” w porównaniu do średniej z województwa charakteryzuje się on bardzo niskim wskaźnikiem. Intensywność ruchu turystycznego jest tu bardzo zróżnicowana. Są obszary, na których nie można określić tego wskaźnika, ponieważ nie funkcjonuje tam baza noclegowa lub jest zbyt słabo rozwinięta. Bezwzględnie najwyższy wskaźnik od lat notuje się w gminie Frombork, która z racji bogactwa zabytków i historii związanej z Mikołajem Kopernikiem jest nadal najbardziej znanym miastem na obszarze Północnej Warmii. W dalszej kolejności najczęściej odwiedzaną gminą jest Tolkmicko. Atutem gminy jest dostęp do licznych plaż nad Zalewem Wiślanym, który zajmuje ponad 50% powierzchni gminy, Park Krajobrazowy Wysoczyzny Elbląskiej, liczne rezerваты oraz zabytki., rejsy tramwajem wodnym z Tolkmicka do Krynicy Morskiej.

Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych:

Produkt lokalny, to wyrób lub usługa, które obejmują wiele dziedzin wytwórczości ludzkiej (żywność, rękodzieło, rzemiosło czy działalność artystyczną). Dodatkowo jest ściśle związany danym regionem geograficznym. To wyrób lub usługa, z którymi utożsamiają się mieszkańcy danego obszaru, produkowany w sposób nie masowy i przyjazny dla środowiska, z surowców lokalnie dostępnych.

Na obszarze LSR, można zidentyfikować kilkanaście produktów lokalnych, które zostały wykreowane przez LGD we wcześniejszych latach.

Tabela nr 13 - Zestawienie produktów lokalnych na obszarze LGD:

Producent/ Twórca	Nazwa produktu
Pani Barbara Chrzęszcz	„Dżem z tołkmickich rajszych jabłuszek”
Pani Krystyna Rydzewska	„Naleśnik po rybacku”
Pani Emilia Piaścik	„Tolkmicki serek jabłkowy”
Pani Danuta Bondarenko	„Śledzik zalewowy”
Pani Teresa Rosół	„Rosołowy sok malinowy”
Państwo Ewa i Waldemar Nisiewicz	„Nalewka pokrzywowo-miętowa”
Państwo Ewa i Waldemar Nisiewicz	„Konfitura z jarzębiny”
Stowarzyszenie „Pióropusznikowy Gaj”	„Karszewskie Mordonie”
Pani Janina Gajewska	„Wyszywanki Pani Janki”

Promocja i sprzedaż produktów prowadzona jest podczas lokalnych imprez odbywających się na obszarze LGD (kiermasze, dożynki powiatowe, gminne, parafialne). Informacja o produktach zamieszczona jest również na stronie internetowej LGD, stronach internetowych lokalnych organizacji pozarządowych działających na obszarze.

Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego.

Gospodarka obszaru LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej jest w dużym stopniu uzależniona od rozwoju sektora rolniczego i turystycznego. Słabo rozwinięty jest przemysł. Tworzonych jest niewiele nowych miejsc pracy. Główną branżą jest rolnictwo. Na omawianym terenie znajduje się około pięciu tysięcy gospodarstw rolnych, gdzie dominują gospodarstwa średnie.

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na obszarze LSR – **15,52 ha**, w województwie warmińsko-mazurskim – **22,76 ha**, w kraju – **10,49 ha**.

W ostatnich latach można zaobserwować, iż jednym z przejawów aktywności i przedsiębiorczych zachowań rolników, oprócz działalności pozarolniczej związanej z usługami rolnymi jest uzyskiwanie dodatkowego dochodu z agroturystyki i wynajmu pokoi. W rolnictwie w 2020 r. pracowało 2760 osób (opłacający składki KRUS).

Tabela nr 14 - Liczba gospodarstw rolnych i średnia powierzchnia

Gmina	Liczba gospodarstw rolnych	Ogólna powierzchnia gospodarstw rolnych (ha fizyczne)	Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego (ha fizyczne)
Braniewo	753	18359,44	24,38
Frombork	321	4587,09	14,29
Lelkowo	417	7246,87	17,38
Pieniężno	640	12746,79	19,92
Płoskinia	438	8115,00	18,52
Milejewo	736	6274,63	8,52
Młynary	727	8039,73	11,06
Tolkmicko	591	4073,32	6,89
Wilczęta	399	8487,57	21,27
Razem	5022	77930,44	15,52

źródło: (urzędy gmin)

Pandemia SARS-cov2

Podczas prowadzonych spotkań konsultacyjnych przypomniano, że w marcu 2020 r. w Polsce odnotowano pierwszy przypadek zakażenia SARS-cov2. Od tego czasu wprowadzane były różnego rodzaju środki prewencyjne wraz z ograniczeniami możliwości działania dla części przedsiębiorców, szczególnie związanych z branżą turystyczną. Ponadto walkę z pandemią odczuły również samorządy i organizacje pozarządowe, co znacznie wpłynęło na możliwość ich działania w ramach rozwoju lokalnej społeczności oraz infrastruktury.

W krytycznym momencie społeczność lokalna została pozbawiona możliwości swobodnego poruszania się po obszarze, poza miejscem zamieszkania. Ucierpiały relacje międzyludzkie i szeroko rozumiana aktywność społeczna mieszkańców obszaru Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej.

Dlatego, mając powyższe na względzie i biorąc pod uwagę możliwości jakie niesie ze sobą nowa perspektywa unijna, należy środki finansowe skoncentrować również w tych obszarach, gdzie skutki pandemii były najbardziej odczuwalne dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD.

W związku z powyższym LGD postanowiła zintensyfikować w nowej perspektywie finansowej działania informacyjno-aktywizujące skierowane do społeczności lokalnej, tak aby potwierdzić inkluzyjny charakter swojej działalności. W tym okresie programowym ze szczególną starannością uwzględnione zostały opisane wcześniej grupy w niekorzystnej sytuacji, dla których zaplanowano wsparcie w postaci m.in.:

- Organizacji innowacyjnych spotkań i warsztatów integrujących społeczność;
- Realizację wspólnych wydarzeń (eventów), podnoszących świadomość w sferze ekologii;
- Tworzenie przestrzeni do działań angażujących w funkcjonowanie społeczne;
- Przygotowywanie dedykowanych szkoleń, spotkań edukacyjnych, webinarium, podnoszących wiedzę ogólną nt. innowacji;
- Aranżowanie działań wspierających samorozwój, rozwijanie pasji, organizowanie pokazów, występów itp.;
- Zapewnienie przestrzeni do doskonalenia umiejętności w zakresie nowoczesnych rozwiązań cyfrowych zapewniających dostęp do usług publicznych.

Tak zaplanowane działania przyniosą pozytywny skutek w zachwianej równowadze rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD po odczuwalnych skutkach pandemii oraz wzmocnią osiągnięcie założonych w LSR celów.

Rozdział V Spójność, komplementarność, synergia.

Spójne założenia Lokalnej Strategii Rozwoju "Partnerstwa Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej" mające odzwierciedlenie w doborze celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć zapoczątkowane zostały poprzez udział wszystkich trzech sektorów publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców przy budowie tego dokumentu.

Ostateczna jego wersja odzwierciedla oddolną wizję rozwoju i odpowiada problemom różnych grup społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów, osób młodych oraz pozostałych zdefiniowanych grup w niekorzystnej sytuacji. Jej spójny charakter dotyczy łączenia potrzeb społeczno-gospodarczych, zasobów kulturowych, historycznych i naturalnych w powiązaniu z uwarunkowaniami naszego terenu. Kompleksowo opracowane cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia obejmują możliwie cały obszar działania LGD, aktywizują, zachęcając do współpracy różne sektory i partnerów, jak również łączą różne zasoby.

Ich realizacja, poprzez wzajemne przenikanie się skutków, daje efekt synergii, wydatnie wpływając na ogólną poprawę, a tym samym skuteczniej przyczynia się do rozwiązywania istniejących na obszarze LGD zagrożeń opisanych w rozdziale dot. analizy potrzeb i potencjału obszaru Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej. Wzajemne powiązanie przedsięwzięć oraz ich skutków dla finalnego efektu funkcjonowania partnerstwa, podnosi efektywność realizacji założeń i silniej przyczynia się do osiągnięcia planowanych rezultatów. Właściwy dobór wzajemnie się przenikających celów ogólnych oraz realizacja ujętych w ich ramach celów szczegółowych, które oddziałują na siebie, prowadząc do wypełniania założonej przez LGD misji, oznacza spójne podejście dla przedsięwzięć planowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Działania zdefiniowane przez LGD koncentrują się na kreowaniu dodatkowych źródeł dochodu mieszkańców - przedsiębiorczości, a także dzięki pełnemu wykorzystaniu posiadanych zasobów doprowadzenie do poprawy estetyki i szeroko rozumianego wizerunku terenu objętego LSR, z jednoczesnym rozwojem życia społecznego. Rozwój gospodarczy możliwy jest dzięki wielosektorowemu charakterowi podejmowanych działań.

Działania te koncentrują się na reprezentantach trzech partnerskich sektorów obszaru i wszystkich mieszkańcach w tym na grupach w niekorzystnej sytuacji. Szczególny nacisk kładziony jest na lokalne organizacje społeczne (w tym KGW oraz OSP), samorządy i przedsiębiorców, oraz rolników prowadzących małe gospodarstwa. Spójny charakter podejścia LSR przejawia się w działaniu różnych branż, sektorów i grup: rolników i przedsiębiorców (podejmowanie i rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej, powstanie i rozwój gospodarstw agroturystycznych lub zagród edukacyjnych), samorządu oraz organizacji społecznych, w tym KGW i OSP (działania edukacyjne i promujące ekologię oraz zieloną gospodarkę, ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru, poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz do usług dla lokalnych społeczności).

Dzięki powyższym założeniom LSR, Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” chce wykorzystać możliwości środowiska naturalnego i kulturowego obszaru przy jednoczesnym rozwoju społecznym i gospodarczym, szczególnie w branży turystycznej i około pobytowej, w której ukierunkowana współpraca integruje kilka branż, między innymi gastronomię, hotelarstwo, handel, przetwórstwo, usługi świadczone przez firmy obsługujące turystykę, ruch turystyczny i podmioty wykonujące lokalne wyroby. Spójność celów i przedsięwzięć przy integracji różnych branż działalności gospodarczej umożliwią wykorzystanie pełnego potencjału obszaru Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej, a ich efekt jest większy niż suma oddzielnych działań.

W wyniku tych działań cele szczegółowe w LSR „Partnerstwa Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” w ramach których realizowane będą przedsięwzięcia zostały tak zaplanowane aby w sposób spójny i kompleksowy z użyciem różnych metod i zaangażowaniem różnych sektorów i branż przyczynić się do rozwiązania zagrożeń wynikających z dokonanej analizy potrzeb i potencjału LSR przy zapewnieniu uporządkowanego ciągu interwencji planowanych do przeprowadzenia przy jej wykonaniu.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” na lata 2023-2027 jest dokumentem komplementarnym z najistotniejszymi wybranymi dokumentami strategicznymi regionu, państwa i Europy.

Zaplanowane w LSR cele są zgodne z założeniami **Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027**, które zorientowane są na rentowność i dochody gospodarstw rolnych, bardziej skuteczną realizację polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, co znajduje odzwierciedlenie w celach Planu Strategicznego WPR 2023-2027 tj.

- **promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa.**

- **przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.**

Jednocześnie cele zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” na lata 2023-2027, silnie korelują ze strategią województwa „**Warmińsko-Mazurskie 2030 Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego**” i są spójne z następującymi celami strategicznymi:

- **Użyteczne kwalifikacje i kompetencje,**

- **Satysfakcjonująca praca,**

- **Efektywna współpraca,**

- **Silny kapitał społeczny,**

- **Wyjątkowe środowisko przyrodnicze.**

Dodatkowo Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna z istniejącymi planami i strategiami Gmin członkowskich dotyczącymi rozwoju obszarów wiejskich objętych partnerstwem LGD, w tym ze Strategią Rozwoju Miasta Braniewa na lata 2021-2030, zgodnie z poniżej wymienionymi celami:

- **Aktywni mieszkańcy,**
- **Konkurencyjna gospodarka,**
- **Odporne zielone miasto,**
- **atrakcyjna i przyjazna przestrzeń do mieszkania.**

Powyższe wskazuje że określone w Lokalnej Strategii założenia uwzględniają zapisy istniejących programów i strategii na poziomie zarówno europejskim, krajowym, regionalnym, jak i lokalnym. Strategia LGD jest spójnym i komplementarnym dokumentem, którego realizacja powinna przyczynić się do uzyskania synergicznego efektu poprawiającego jakość życia na obszarach wiejskich, pozwalającego na ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz rozwijanie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Rozdział VI Cele i wskaźniki.

Przedstawione w tym rozdziale cele zostały określone na podstawie opracowanej wcześniej analizy potrzeb i potencjału LSR, przy pełnym zaangażowaniu społeczności obszaru LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”. Dodatkowo są zgodne z celami Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, w ramach którego będą realizowane z udziałem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

W ramach strategii określono trzy istotne cele oraz wskazano przedsięwzięcia, czyli działania stanowiące propozycję rozwiązania danych problemów. Wszystkie przedsięwzięcia określone w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju będą zrealizowane m.in. przez ogłaszanie konkursów w ramach realizacji LSR, projekty grantowe, operacje własne, projekty partnerskie oraz aktywizację.

Tabela nr 15 Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”:

CELE	PRZEDSIĘWZIĘCIA
I. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD.	I.1 Działania poprawiające dostęp do małej infrastruktury publicznej.
	I.2 Działania poprawiające dostęp do usług dla lokalnych społeczności.
	I.3 Kształtowanie świadomości obywatelskiej z uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji.
	I.4 Włączanie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.
II. Zachowanie walorów obszaru LGD.	II.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego obszaru.
	II.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego obszaru.
	II.3 Działania edukacyjne z zakresu ekologii.
	II.4 Działania promujące zieloną gospodarkę.
III. Rozwinięta przedsiębiorczość obszaru LGD.	III.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.
	III.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.
	III.3 Powstanie lub rozwój istniejących gospodarstw agroturystycznych.
	III.4 Powstanie lub rozwój istniejących zagród edukacyjnych.

Tabela nr 16 Tabelaryczna matryca logiczna powiązań analizy potrzeb i potencjału LSR oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Czynniki mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<p>Słabo rozwinięta mała infrastruktura publiczna; Zbyt niskie budżety Gmin; Słaba infrastruktura opiekuńcza dla osób starszych; Utrudniony dostęp doświadczeń w zakresie opieki zdrowotnej; Sceptycyzm społeczny- niestereotypowe myślenie; Duży odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej; Roszczeniowa postawa części społeczeństwa.</p>	<p>1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD.</p>	<p>1.1 Działania poprawiające dostęp do małej infrastruktury publicznej.</p>	<p>Operacje dot. budowy lub modernizacji małej infrastruktury publicznej.</p>	<p>Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.</p>	<p>Zbliżona charakterystyka Gmin tworzących LGD; Możliwość pozyskiwania środków unijnych; Duży potencjał ludzki i rosnąca aktywność mieszkańców; Prężnie działające organizacje społeczne, w tym KGW;</p>
		<p>1.2 Działania poprawiające dostęp do usług dla lokalnych społeczności.</p>	<p>Operacje dot. poprawy dostępu do usług dla lokalnej społeczności.</p>		
		<p>1.3 Kształtowanie świadomości obywatelskiej z uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji.</p>	<p>Szkolenia, warsztaty, wydarzenia, publikacje</p>	<p>Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego</p>	
		<p>1.4 Włączanie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji.</p>	<p>Wydarzenia, warsztaty, szkolenia</p>		
<p>Niewystarczające wsparcie dla organizacji społecznych; Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa; Skomplikowane przepisy prawne i procedury pozyskiwania środków zewnętrznych;</p>	<p>2. Zachowanie walorów obszaru LGD</p>	<p>2.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego obszaru</p>	<p>Operacje dot. ochrony dziedzictwa kulturowego</p>	<p>Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w</p>	<p>Bogate dziedzictwo historyczne, przyrodnicze i kulturowe; Potencjał ludzki i rosnąca aktywność mieszkańców; Możliwość pozyskiwania środków unijnych; Potencjał do pozyskiwania OZE; Dbałość mieszkańców o estetykę najbliższego otoczenia;</p>
		<p>2.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego obszaru</p>	<p>Operacje dot. ochrony dziedzictwa przyrodniczego</p>		

Niewystarczająca promocja „zielonej gospodarki” i produktów lokalnych				dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania do niej.	
		2.3 Działania edukacyjne z zakresu ekologii.	Szkolenia, doradztwo, warsztaty, wydarzenia	Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.	
		2.4 Działania promujące zieloną gospodarkę.	Publikacje, wydarzenia, warsztaty		
Wysoki poziom bezrobocia; Zbyt mała liczba ofert pracy; Duży odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej; Małe zainteresowanie rolników możliwością rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych; Niewystarczająca promocja produktów lokalnych.	3. Rozwinięta przedsiębiorczość obszaru LGD	3.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.	Nowa działalność gospodarcza	Liczba nowych miejsc pracy objętych wsparciem w ramach projektów WPR.	Potencjał w wykorzystywaniu produktów lokalnych; Rosnące znaczenie agroturystyki w ofercie regionu, Zróżnicowane walory turystyczne (agroturystyka, zagrody edukacyjne); Potencjał wykształconych, aktywnych ludzi; Potencjał inwestycyjny; Możliwość pozyskania środków unijnych;
		3.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.	Rozwijane przedsiębiorstwo		
		3.3 Powstanie lub rozwój istniejących gospodarstw agroturystycznych.	Nowe lub rozwijane gospodarstwo agroturystyczne	Liczba nowych miejsc pracy objętych wsparciem w ramach projektów WPR	
		3.4 Powstanie lub rozwój istniejących zagrod edukacyjnych.	Nowa lub rozwijana zagroda edukacyjna		

Przedstawione powyżej wskaźniki z wartościami docelowymi będą stanowić podstawę do prawidłowej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, zwłaszcza do poprawnej ewaluacji i rozliczania jej wyników. W tym celu prowadzony zostanie bieżący monitoring i ewaluacja.

Przynajmniej raz na rok będzie sporządzane sprawozdanie i raport z wdrażania LSR. W procesie monitoringu dane zbierane będą za pomocą: ankiet monitorujących, sprawozdań kwartalnych i rocznych, rejestru danych, opinii, tabeli podsumowujących, list obecności oraz wykazu konsultacji indywidualnych. Metody zbierania informacji są wielokierunkowe i można tu wyróżnić: opinie, testy sprawdzające, ankiety, szkolenia, rejestry danych, wykazy konsultacji, listy obecności, raporty, sprawozdania, analiza dokumentów, strona internetowa, a także bieżący kontakt z beneficjentem.

LGD w ramach wdrażania LSR planuje również realizację minimum dwóch projektów partnerskich. Projekty partnerskie będą realizowały następujące cele:

- Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD;
- Zachowanie walorów obszaru LGD.

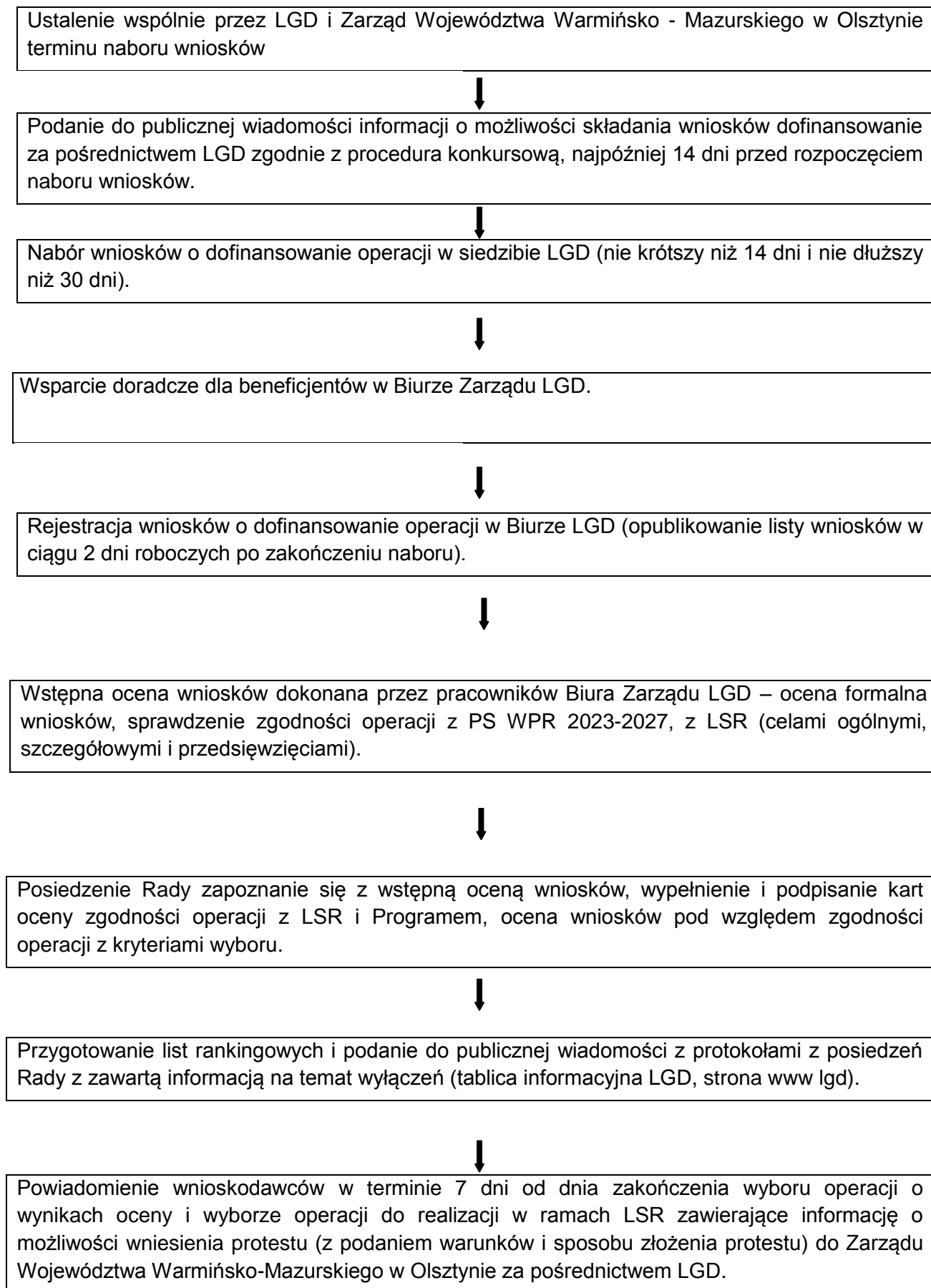
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.

LGD przystępując do prac w wymienionym zakresie miało na uwadze wcześniejsze ustalenia zasugerowane i wypracowane przy udziale lokalnej społeczności, czego rezultatem było zdefiniowanie problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników. Przygotowane zasady odnoszące się do wyboru operacji są ściśle powiązane z analizą potrzeb i potencjału obszaru.

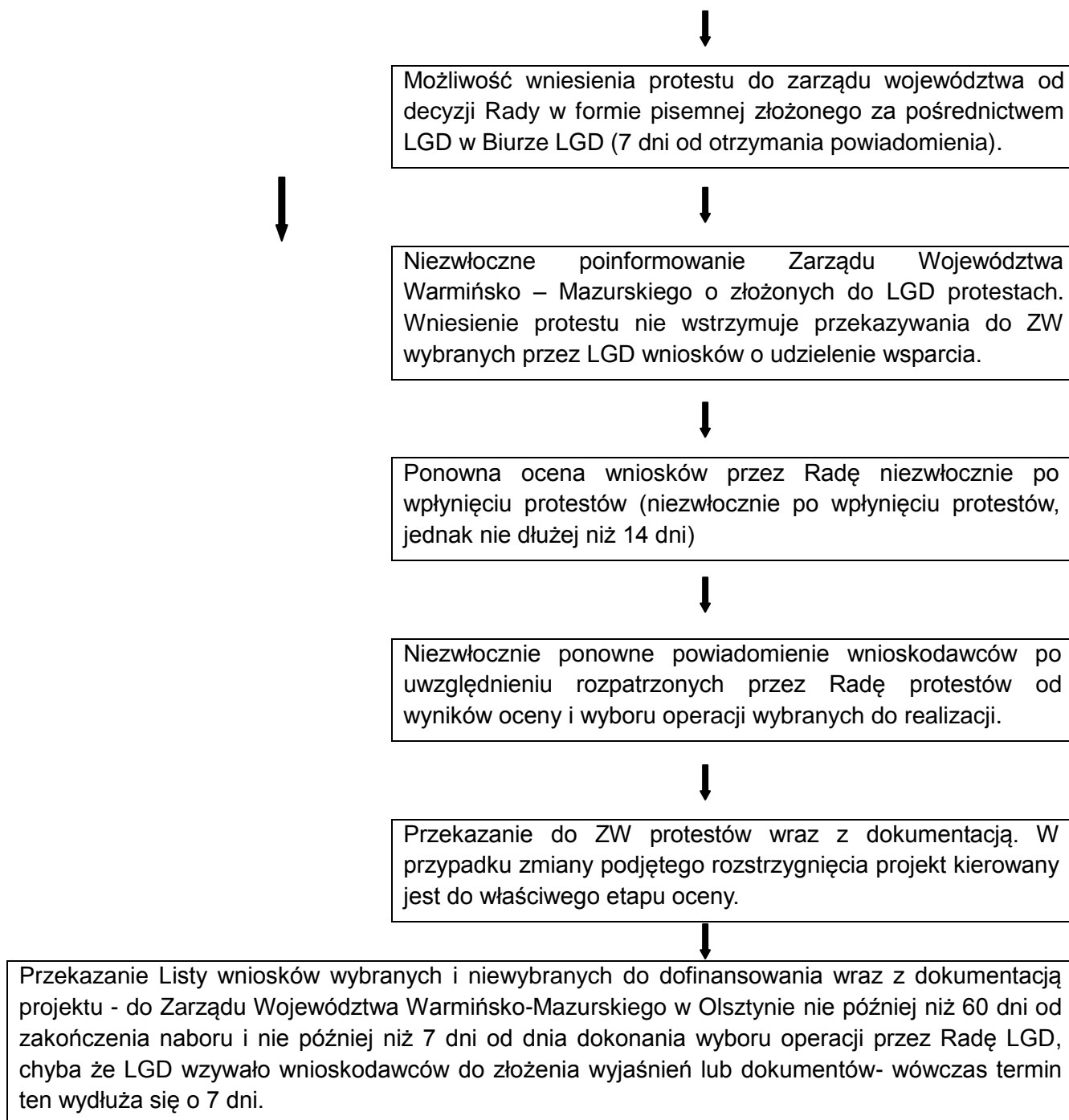
Przyjęte w LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” zasady wyboru i oceny operacji zawsze oparte będą na niedyskryminującej i przejrzystej procedurze wyboru oraz obiektywnych kryteriach, które pozwalają uniknąć konfliktów interesów, gwarantując, że żadna z pojedynczych grup interesu nie będzie kontrolowała procesu podejmowania decyzji, w tym decyzji dotyczących wyboru operacji do finansowania.

W wyniku zaistnienia konieczności zmiany kryteriów wyboru, LGD będzie konsultowało to ze społecznością lokalną (ankiety, spotkania), a nowy kształt zatwierdzi WZC Stowarzyszenia.

Schemat procedury oceny i wyboru operacji przez LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”

Pracownicy Biura Zarządu LGD będą udzielali **bezpłatnego wsparcia doradczego** w zakresie przygotowywania wniosków.

Cele i założenia procedur wyboru i oceny operacji zostały opracowane z myślą o wyborze projektów, które w największym stopniu przyczynią się do osiągnięcia celów i wskaźników określonych w LSR i wpłyną na w efekcie na rozwój obszaru

Dokumentami opisującymi i regulującymi sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustalania i zmiany kryteriów wyboru i oceny wniosków jest Regulamin Rady LGD i procedury opracowane dla poszczególnych rodzajów operacji wraz z wzorami dokumentów będące załącznikiem do w/w Regulaminu.

Kryteria wyboru operacji

Każdemu zakresowi operacji określony został oddzielny zestaw kryteriów wyboru. Zastosowano kryterium m.in. komplementarności projektu z celami LSR, kryterium określające wskaźniki rezultatu i produktu, kryterium innowacyjności, zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu, partnerstwo przy realizacji projektu, skierowanie operacji do grup w niekorzystnej sytuacji, tworzenie nowych miejsc pracy czy rodzaj działalności gospodarczej. Kryteria wymienione w kartach pozwolą ocenić komplementarność projektu z celami, przedsięwzięciami i pozwolą ocenić czy wnioskodawca wskazał odniesienie się do wskaźników LSR oraz określono minimum i maksimum punktowe.

W przypadku uzyskania jednakowej ilości punktów przez dwie lub więcej operacji o kolejności na liście rankingowej zdecyduje średnia ilość punktów przyznana za komplementarność i Innowacyjność operacji oraz czy operacja przewiduje zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu. W sytuacji, gdy mimo zastosowania powyższego nie dojdzie do rozstrzygnięcia i uzyskana liczba punktów nadal jest jednakowa, wówczas o kolejności na liście rankingowej zdecyduje wcześniejsza data i godzina złożenia wniosku do biura LGD.

Na podstawie informacji zawartych w analizie potrzeb i potencjału LSR opisujących sytuację społeczno-gospodarczą obszaru, podczas spotkań z mieszkańcami LSR wynikło, że wsparciem należy objąć **działania związane z uwzględnieniem grup w niekorzystnej sytuacji**, dlatego postanowiono ująć to w punktowanym kryterium zwiększającym szanse na realizację tego rodzaju operacji. Dodatkowo potencjał, jakim jest bogactwo przyrodnicze, historyczne i kulturowe obszaru wskazuje, iż jest on szansą **dalszego rozwoju turystyki na obszarze** i to kryterium będzie również premiowane.

Innowacyjność została uznana za istotny element wdrażania Lokalnej strategii Rozwoju. Dlatego ujęto ją jako jedno z kryteriów przy ocenie wniosków, którego uwzględnienie i uwiarygodnienie przez wnioskodawców będzie premiowane.

Dodatkowo LGD w ramach prowadzonych działań z lokalną społecznością, będzie animowała do wdrażania projektów opartych o innowacje.

Poprzez Innowacyjność rozumie się wdrożenie na danym obszarze nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Kryterium to będzie spełnione przez wnioskodawcę jeśli wykaże, że działania projektu będą zupełnie nowe, dotąd nie stosowane, nietypowe, niepowtarzalne, i które przełożą się na realizację inwestycji angażujących szereg nowych czynności technologicznych, organizacyjnych, handlowych, wykorzystujących potencjał obszaru: zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe, ludzkie. Wysokość punktacji będzie uzależniona od zasięgu terytorialnego, jaki obejmie innowacyjność

Aby ułatwić stwierdzenie i uznanie przez Radę LGD jednomyślniej decyzji, co do innowacyjności operacji (tak/nie), a wnioskodawcy przybliżyć, co oznacza to pojęcie, LGD sprecyzowało definicję innowacyjności w kontekście odnoszącym się do przedsięwzięć zawartych w strategii i wyjaśnienie zawarła w kartach oceny.

Partnerstwo przy realizacji operacji, to kolejne kryterium ujęte w karcie oceny, które będzie punktowane w zależności od ilości partnerów przy realizacji operacji.

Mając na uwadze sytuację społeczno –gospodarczą obszaru LSR oraz istniejące przepisy, LGD ustaliło następujące wysokości wsparcia:

- **na pokrycie do 65% kosztów kwalifikowanych** – dla podmiotów chcących realizować operacje obejmujące inwestycje produkcyjne.
- **na pokrycie do 85% kosztów kwalifikowanych** – dla podmiotów chcących rozwijać pozarolnicze funkcje małych gospodarstw rolnych.
- **na pokrycie do 100% kosztów kwalifikowanych** – dla podmiotów chcących realizować operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne, z wyłączeniem podmiotów będących jednostkami sektora finansów publicznych (JSFP).
- **na pokrycie do 75% kosztów kwalifikowanych** – dla jednostek sektora finansów publicznych (JSFP), z czego pomoc z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa.

Rozdział VIII Plan działania.

Opracowany i przedstawiony w załączniku nr 2 Plan działania to dokument przedstawiający szczegółowy harmonogram osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników określonych w poszczególnych przedsięwzięciach zaplanowanych w LSR dla obszaru LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”.

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale VI dotyczącym celów i wskaźników oraz planem finansowym LSR opisanym w rozdziale IX. Określone w strategii cele są ukierunkowane na rozwiązanie specyficznych problemów lokalnych zdiagnozowanych w procesie partycypacyjnym. Przyjęte założenia są ambitne, ale także realne i możliwe do osiągnięcia. Opierają się o rozpoznane potrzeby i potencjał przewidywanych wnioskodawców, zarówno organizacyjny jak i finansowy.

Plan działania jest skorelowany z harmonogramem ogłaszania naboru wniosków. Największe wyzwanie stanowi pierwszy "kamień milowy", czyli koniec roku 2024. Dotyczy to zwłaszcza projektów konkursowych, bo ich wartość oznacza, że odnoszą się do operacji (tak inwestycyjnych jak i miękkich) złożonych i rozciągających w czasie.

Dlatego LGD zdecydowała się na ogłoszenie naboru wniosków we wszystkich celach w możliwie najbliższym terminie. Poszczególne cele ogólne i cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia i przypisane im wskaźniki zostały w planie działania podzielone na 6 czasookresów do 31.12.2024r, do 31.12.2025r, do 31.12.2026r, do 31.12.2027r, do 31.12.2028r, oraz do 31.12.2029r, w których LGD będzie się rozliczać z osiągniętych efektów, zgodnie z zapisami projektu umowy ramowej o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Planując rozłożenie działań w czasie uwzględniono terminy zapisane w obowiązujących aktach prawnych, jak i złożoność merytoryczną oraz formalną zaplanowanych operacji.

Podstawą było doświadczenie z realizacji LSR w poprzednim okresie programowania 2014-2020.

Za najpilniejsze działania do realizacji przyjęto projekty związane z poprawą jakości życia mieszkańców obszaru LGD, które planuje się wykonać w pierwszej kolejności.

Rozdział IX Plan finansowy LSR.

W celu prawidłowego wydatkowania środków finansowych dla właściwej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, niezbędnym stało się opracowanie planu finansowego LSR, którego bezpośrednim źródłem finansowania jest PS WPR 2023-2027 i zgodnie z art. 34 ust. 1 lit. b i c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) wynosi:

- 1 750 000,00 euro, z przeznaczeniem na wdrażanie LSR
- 412 500,00 euro, z przeznaczeniem na zarządzanie LSR

Powyższe dane przedstawiono w załączniku nr 3, gdzie dokonano podziału (rozbicia) wysokości wsparcia finansowego na poszczególne zakresy wsparcia. Należy przy tym nadmienić, że niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem jednofunduszowym, w związku z czym wszystkie zawarte w niej przedsięwzięcia dążące do osiągnięcia założonych celów będą realizowane z udziałem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Jak wykazano we wcześniejszym rozdziale, źródła finansowania i plan działania są w bezpośredni sposób powiązane z określonymi w LSR celami i przedsięwzięciami.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja.

W niniejszym rozdziale przedstawiono opis prowadzenia monitoringu i ewaluacji w ramach wdrażania LSR 2023-2027 oraz funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej. Celem prowadzonych badań i analiz będzie zebranie informacji na temat finansowego, rzeczowego oraz społecznego wymiaru działania oraz wdrażania LSR pod kątem skuteczności i wydajności pracy LGD. Działania związane z wdrażaniem i aktualizacją niniejszej strategii będą miały charakter kompleksowy, wiążąc się jednocześnie z procesem monitoringu i ewaluacji LSR. Te dwa procesy monitoring i ewaluacja ściśle związane z planem komunikacji, są niezbędnymi narzędziami i zajmują bardzo ważne miejsce w łańcuchu działań zarządzania projektem. Należycie wykonane działania monitoringu, oraz ewaluacji wdrażanego projektu, są jedynym miarodajnym wskaźnikiem pozwalającym na poprawną ocenę zgodności programu do rozpoznanego problemu, co ważne, pomagają również w odpowiednim czasie namierzyć i trafnie określić potencjalne problemy i zawikłania w realizacji zadań, oraz na ich właściwą korektę, w tym przypadku aktualizację LSR. Monitoring i ewaluacja pomimo różnic w sferze pojęciowej w procesie zarządzania projektem są zawsze, ze sobą rzeczowo i wzajemnie powiązane.

Monitoring LSR jest procesem ciągłym, polega na systematycznej analizie wdrażania LSR, wszystkich podejmowanych działań przez LGD oraz otoczenia, na które działania te mają wpływ. Wykonawcą zadań monitoringowych jest Biuro Zarządu, odpowiedzialnym za monitoring jest Zarząd stowarzyszenia.

W zakresie stanu realizacji przy założonej potrzebie bieżącego dostępu do informacji o finansowym i rzeczowym postępie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, celem oceny zgodności wdrażanych działań w ramach LSR z zatwierdzonymi założeniami i celami konieczne jest min.: badanie stopnia osiągnięcia wskaźników strategii, oraz bieżąca analiza stanu realizacji budżetu LSR.

Monitoring LSR jest ściśle powiązany z oceną – ewaluacja własna, elementy monitorowane np. w zakresie planu komunikacyjnego oraz funkcjonowania biura częściowo pokrywają się okresowymi badaniami ewaluacyjnymi, z oczywistych przesłanek podobna sytuacja ma miejsce w przypadku działań monitoringowych i ewaluacyjnych w zakresie wdrażania LSR.

Ewaluacja LSR to proces którego głównym celem jest ocena działań LGD realizowanych w związku z wdrażaniem LSR w celu zdiagnozowania strategicznych obszarów działalności stowarzyszenia, które wymagają usprawnienia i poprawy. Plan ewaluacji obejmuje analizę zrealizowanych w okresie wdrażania LSR działań i operacji pod kątem określenia ich efektów oraz wpływu jakie ma ich realizacja na osiągnięcie założonych celów LSR. W przypadku oceny funkcjonowania LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej” powinna ona wskazać czy stowarzyszenie funkcjonuje poprawnie, oceniana będzie efektywność pracy biura i organów LGD, oceniany będzie przebieg konkursów. Przykładem będzie badanie elementów oceniających proces wdrażania LSR, czy realizacja LSR przebiega zgodnie z założeniami, m.in.: stopień realizacji celów i wskaźników, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur.

Poniżej zaprezentowano trój etapowy schemat prowadzenia badań ewaluacyjnych. Podział nastąpił wg momentu prowadzenia ewaluacji, co ma merytoryczne uzasadnienie. Taki podział pozwala na oszacowanie prowadzonych działań i bierze pod uwagę zróżnicowanie tych działań w ramach procesu wdrażania. Inne zatem pytania można postawić na początku okresu programowania, inne po kilku latach, a inne na jego zakończeniu. Ze względu na różne funkcje monitoringu i ewaluacji, w przypadku tego pierwszego badania ustalono, że będzie prowadzone na bieżąco, w trakcie wdrażania LSR.

Tabela nr 17 Etapy realizacji ewaluacji i monitoringu wdrażania oraz funkcjonowania LGD

Rok prowadzenia badań	2023	2023-2029	2029
Typ badania			
Monitoring	Bieżąca działalność LGD oraz wybranych elementów LSR		
Ewaluacja	Ex-ante	On-going	Ex-post

Ewaluacja Ex-ante prowadzona wraz z budową LSR pozwoli na wyeliminowanie błędów i zagrożeń przed rozpoczęciem realizacji programu. Będzie obejmowała diagnozę obszaru, szanse i zagrożenia oraz mocne i słabe strony.

Ewaluacja On-going prowadzona będzie na bieżąco przez cały okres wdrażania strategii, czyli w trakcie wdrażania interwencji, której celem jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów pod względem dostarczonych produktów, osiągniętych rezultatów. Jej wyniki usprawnią bieżące wdrażanie LSR, które to w sposób bezpośredni wpłyną na efektywność realizacji operacji.

Ewaluacja EX-post prowadzona będzie po zakończeniu wdrażania LSR, jej celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy.

Zaznaczyć należy, że realizacja badań ewaluacyjnych odbywać się będzie z zastosowaniem podstawowych kryteriów ewaluacji, tj. trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność oraz trwałość.

Tabela nr 18 Kryteria prowadzenia ewaluacji wdrażania LSR i funkcjonowania LGD

Kryterium	Opis
Trafność	Związek pomiędzy przyjętymi rozwiązaniami (w zakresie celów, przedsięwzięć, sposobu funkcjonowania LGD), a realnymi potrzebami społeczności lokalnej
Efektywność	Stosunek uzyskanych efektów do poniesionych nakładów finansowych
Skuteczność	Ocena stopnia, w jakim osiągnięto zaplanowane cele i przedsięwzięcia
Użyteczność	Planowane i nieplanowane efekty realizacji LSR, stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów
Trwałość	Ocena stopnia utrzymania się pozytywnych (zakładanych i niezakładanych) efektów realizacji Strategii po zakończeniu wdrażania.

Podmiotem odpowiedzialnym za gromadzenie danych do monitoringu i ewaluacji będzie biuro LGD. W ramach bieżącej działalności pracownicy biura będą mieli obowiązek gromadzenia kompletnej dokumentacji z prowadzonych działań, realizowanych operacji oraz wszystkich zakresów poddawanych ocenie. Dane zbierane będą za pomocą ankiet, list obecności, rejestrów (formularzy) przygotowanych na potrzeby prowadzenia analiz.

Tabela 19 Sposób przeprowadzenia monitoringu w LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonania pomiaru	Analiza i ocena danych
Poziom realizacji LSR na podstawie stopnia osiągniętych mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników celów LSR	Biuro LGD (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> Sprawozdania beneficjentów ankiety beneficjentów wewnętrzne rejesty danych LGD wizytacje na miejscu realizacji 	Na bieżąco w całym okresie wdrażania	Stopień realizacji wskaźników określonych w LSR
Budżet LSR - wydatkowanie środków na poszczególne cele i przedsięwzięcia LSR	Biuro LGD (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> Rejestr danych 	Na bieżąco w całym okresie wdrażania	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania/przedsięwzięcia.
Stopień realizacji operacji	Biuro LGD (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> Rejestr danych Bezpośredni kontakt z beneficjentami Wizyty na miejscu realizacji 	Na bieżąco w całym okresie wdrażania	Stan realizacji operacji i wykorzystanych środków
Zainteresowanie	Biuro LGD	<ul style="list-style-type: none"> Licznik wejść na stronę 	Na bieżąco	Ilość odbiorców

stroną internetową, szkoleniami i konkursami.	(ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestr szkoleń z listami obecności • Rejestr konsultacji (rozmowy osobiste, telefoniczne, emaile) 	w całym okresie wdrażania	
Funkcjonowanie Biura	Zarząd (ocena własna)	<ul style="list-style-type: none"> • Anonimowe ankiety • Karty doradztwa 	Na bieżąco w całym okresie wdrażania	Ocena efektów pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom i beneficjentom pomoc w rozwiązywaniu problemów

Tabela 20 Sposób przeprowadzenia ewaluacji „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania” w LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonania pomiaru	Analiza i ocena danych
Funkcjonowanie Biura Zarządu LGD	Zarząd	<ul style="list-style-type: none"> • Opinia Prezesa Zarządu • Badania ankietowe w tym ankiety elektroniczne • Opinie beneficjentów (dotyczące jakości udzielonego doradztwa) – ankieta, karta udzielonego doradztwa 	Ocena roczna od 2024 do 2029 r. dokonywana do 31 stycznia następnego roku.	Ocena poprawności działalności biura, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR oraz zadań biura. Ocena ilości i jakości udzielonego doradztwa przez pracowników Biura.
Funkcjonowanie Zarządu	Komisja Rewizyjna	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawozdanie zarządu z działalności • Opinia komisji rewizyjnej 	Ocena roczna od 2024 do 2029 r. dokonywana do 31 stycznia następnego roku.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania/przedsięwzięcia.
Funkcjonowanie Rady	Dyrektor Biura Zarządu	<ul style="list-style-type: none"> • Opinia Dyrektora biura dotycząca członków rady • Szkolenia wewnętrzne • Test sprawdzający wiedzę 	Ocena roczna od 2024 do 2029 . dokonywana do 31 stycznia następnego roku.	Ocena pracy członków Rady, aktywność i udział w posiedzeniach, rzetelne wypełnianie kart ocen, weryfikacja wiedzy
Promocja oraz aktywizacja społeczności lokalnej	Biuro Zarządu LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Licznik wejść na stronę internetową • Rejestr szkoleń z listami obecności • Rejestr konsultacji (rozmowy osobiste, telefoniczne, emaile) • Zdjęcia z imprez aktywizujących 	Ocena roczna od 2024 do 2029 . dokonywana do 31 stycznia następnego roku.	Ilość odbiorców

Sposób przepływu informacji - konsultacji	Biuro Zarządu LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestr udzielonych konsultacji (telefonicznych, emaliowych, bezpośrednich) • Listy obecności ze szkoleń, warsztatów i imprez aktywizujących • Listy przyjętych wniosków • Ankiety- raport okresowy 	Na bieżąco	Ocena najskuteczniejszego sposobu odbioru informacji- konsultacji. Liczba odbiorców.
Efektywność pracowników Biura Zarządu LGD	Zarząd	<ul style="list-style-type: none"> • Anonimowe ankiety w tym elektroniczne • Karty doradztwa • Opinie Prezesa • Okresowy test sprawdzający posiadaną wiedzę. 	Ocena roczna od 2024 do 2029 . dokonywana do 31 stycznia następnego roku.	Ocena efektów pracy pracowników, terminowe i rzetelne wykonywanie obowiązków, kompetencje pracowników, weryfikacja wiedzy.

Tabela 21 Sposób przeprowadzenia ewaluacji „wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju” w LGD „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonania pomiaru	Analiza i ocena danych
Poziom realizacji LSR na podstawie stopnia osiągniętych mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników celów LSR	Biuro LGD (ocena własna/podmiot zewnętrzny)	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawozdania beneficjentów • ankiety beneficjentów • rejestry danych LGD • wizytacje na miejscu realizacji 	Na bieżąco w całym okresie wdrażania	Stopień realizacji wskaźników określonych w LSR
Budżet LSR - wydatkowanie środków na poszczególne cele i przedsięwzięcia LSR	Biuro LGD (ocena własna/podmiot zewnętrzny)	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestr danych 	Na bieżąco w całym okresie wdrażania	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania/przedsięwzięcia.
Stopień realizacji operacji	Biuro LGD (ocena własna/podmiot zewnętrzny)	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestr danych • Bezpośredni kontakt z beneficjentami • Wizyty na miejscu realizacji 	Na bieżąco w całym okresie wdrażania	Stan realizacji operacji i wykorzystanych środków

<p>Jakość stosowanych procedur wyboru i kryteria wyboru</p>	<p>Biuro LGD. Zarząd i Rada (ocena własna)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólna analiza przeprowadzona przez organy LGD pracowników biura w oparciu o doświadczenie z przeprowadzonych naborów, karty oceny, analizy złożonych protestów, ankiet beneficjentów w zakresie oceny procedur i kryteriów. 	<p>Na bieżąco w całym okresie wdrażania</p>	<p>Ocena wpływu obowiązujących kryteriów na realizację wskaźników LSR, poprzez ocenę złożonych protestów po zakończeniu całości procedury – ilość zasadnych i niezasadnych protestów i przyczyn ich złożenia przez beneficjentów, postrzeżenie w zakresie przejrzystości i czytelności procedury dla beneficjentów. Analiza rozbieżności w kartach ocen członków rady.</p>
---	--	---	---	--

Wykaz wykorzystanej literatury.

- Dane z Głównego Urzędu Statystycznego.
- Raporty Powiatowych Urzędów Pracy w Elblągu i Braniewie z roku 2020.
- Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 roku.
- Sprawozdania Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, ocena zasobów pomocy społecznej.
- Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego.
- Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025.
- Informacja o ruchu turystycznym w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 roku, UM województwa warmińsko-mazurskiego w Olsztynie, Departament Turystyki.
- Strategia Rozwoju Miasta Braniewa na lata 2021-2030.
- Plany odnowy miejscowości.
- 12. USTAWA z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.
- Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.
- Budowa kapitału społecznego do wykorzystania w procesie zarządzania rozwojem kierowanym przez lokalną społeczność”, Warszawa 2015.
- „Od czynu do słowa: komunikacja w partnerstwie”, Kraków 2010.

Załączniki do LSR:

Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu: Rozwinięta społeczność obszaru.	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
600 000,00	1.1 Działania poprawiające dostęp do małej infrastruktury publicznej.	Jednostki Sektora Finansów Publicznych -JSFP	Konkurs
75 000,00	1.2 Działania poprawiające dostęp do usług dla lokalnych społeczności.	(JSFP), przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	konkurs
100 000,00	1.3 Kształtowanie świadomości obywatelskiej z uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji	Organizacje pozarządowe (KGW, OSP, fundacje, stowarzyszenia,), JSFP, osoby fizyczne	Konkurs, operacja własna, animacja, grant
100 000,00	1.4 Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.	Organizacje pozarządowe (KGW, OSP, fundacje, stowarzyszenia,), JSFP, osoby fizyczne	Konkurs, operacja własna, animacja, grant
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu: Zachowane dziedzictwo lokalne.	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
75 000,00	2.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego obszaru.	Organizacje pozarządowe (KGW, OSP, fundacje, stowarzyszenia,), JSFP, osoby fizyczne	konkurs
50 000,00	2.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego obszaru.	Organizacje pozarządowe (KGW, OSP, fundacje, stowarzyszenia,), JSFP, osoby fizyczne	konkurs
72 500,00	2.3 Działania edukacyjne z zakresu ekologii.	Organizacje pozarządowe (KGW, OSP, fundacje, stowarzyszenia,), JSFP, osoby fizyczne	Konkurs, operacja własna, animacja, grant
77 500,00	2.4 Działania promujące zieloną gospodarkę.	Organizacje pozarządowe (KGW, OSP, fundacje, stowarzyszenia,), JSFP, osoby fizyczne	Konkurs, operacja własna, animacja, grant
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu: Rozwinięta przedsiębiorczość.	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
225 000,00	3.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.	Osoby fizyczne, osoby w niekorzystnej sytuacji	Konkurs
225 000,00	3.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.	Przedsiębiorcy	Konkurs
75 000,00	3.3 Powstanie lub rozwój istniejących gospodarstw agroturystycznych.	Rolnicy i domownicy małych gospodarstw rolnych	Konkurs
75 000,00	3.4 Powstanie lub rozwój istniejących zagród edukacyjnych.	Rolnicy i domownicy małych gospodarstw rolnych	konkurs

Plan Działania

	lata		do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco		
Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD.															
Przedsięwzięcie 1.1 Działania poprawiające dostęp do małej infrastruktury publicznej.	Ilość operacji dot. budowy lub modernizacji małej infrastruktury publicznej.	1 szt	16,67%	2szt	33,33%	3szt	50%	4 szt.	66,67%	5szt.	83,33%	6 szt	100%	PS WPR	
Przedsięwzięcie 1.2 Działania poprawiające dostęp do usług dla lokalnej społeczności.	Ilość operacji dot. poprawy dostępu do usług dla lokalnej społ.	0	0%	1	50%	1	50%	2	100%	2	100%	2	100%	PS WPR	
Wskaźnik rezultatu Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.		200 osób	-	500 osób	-	800 osób	-	1200 osób	-	1500 osób	-	1800 osób	-	PS WPR	

Przedsięwzięcie 1.3 Kształtowanie świadomości obywatelskiej z uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji.	Szkolenia/ warsztaty/ wydarzenia/ publikacje	1 szt	25%	1 szt	25%	2 szt	50%	3 szt	75%	4 szt	100%	4 szt	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 1.4 Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych oraz osób w niekorzystnej sytuacji	Wydarzenia/ warsztaty/ szkolenia	1 szt	25%	1 szt	25%	2 szt	50%	3 szt	75%	4 szt	100%	4 szt	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.		50 osób	-	100 osób	-	150 osób	-	200 osób	-	250 osób	-	300 osób	-	PS WPR
Cel 2. Zachowane walorów obszaru LGD.														
Przedsięwzięcie 2.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego obszaru.	Ilość operacji dot. ochrony dziedzictwa kulturowego	0 szt	0%	1 szt	50%	1 szt	50%	2 szt	100%	2 szt	100%	2 szt	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 2.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego obszaru.	Ilość operacji dot. ochrony dziedzictwa przyrodniczego	1 szt	50%	1 szt	50%	1 szt	50%	2 szt	100%	2 szt	100%	2 szt	100%	PS WPR

Wskaźnik rezultatu Liczba operacji przyczyniających się do realizacji na obszarach wiejskich celów w zakresie zrównoważenia środowiskowego oraz osiągnięcia celów w dziedzinie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania do niej		1 szt	-	2 szt	-	2 szt	-	4 szt	-	4 szt	-	4 szt	-	PS WPR
Cel 3. Rozwinięta przedsiębiorczość obszaru LGD.														
Przedsięwzięcie 2.3 Działania edukacyjne z zakresu ekologii	Szkolenia/ doradztwo/ .warsztaty/ wydarzenia	0 szt	0%	1 szt	25%	2 szt	50%	2 szt	50%	3 szt	75%	4 szt	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 2.4 Działania promujące zieloną gospodarkę.	Publikacje/ wydarzenia/ warsztaty	0 szt	0%	1 szt	25%	2 szt	50%	2 szt	50%	3 szt	75%	4 szt	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami		0 osób	-	50 osób	-	100 osób	-	100 osób	-	150 osób	-	200 osób	-	PS WPR
Cel 3. Rozwinięta przedsiębiorczość obszaru LGD.														
Przedsięwzięcie 3.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne.	Nowa działalność gospodarcza	0 szt	0%	2 szt	33,33%	3 szt	50%	4 szt	66,67%	5 szt	83,33%	6 szt	100%	PS WPR

Przedsięwzięcie 3.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.	Rozwijane przedsiębiorstwo	0 szt	0%	2szt	33,33%	3 szt	50%	4 szt	66,67%	5 szt	83,33%	6 szt	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu Liczba nowych miejsc pracy objętych wsparciem w ramach projektów WPR.		0 szt	-	4 szt	-	6 szt	-	8 szt	-	10 szt	-	12 szt	-	PS WPR
Przedsięwzięcie 3.3 Powstanie lub rozwój istniejących gospodarstw agroturystycznych.	Nowe lub rozwijane gospodarstwo agroturystyczne.	0 szt	0%	1 szt	50%	1 szt	50%	1 szt	50%	2 szt	100%	2 szt	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 3.4 Powstanie lub rozwój istniejących zagród edukacyjnych.	Nowa lub rozwijana zagroda edukacyjna	0 szt	0%	1 szt	50%	1 szt	50%	1 szt	50%	2 szt	100%	2 szt	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu Liczba nowych miejsc pracy objętych wsparciem w ramach projektów WPR.		0 szt	-	2 szt	-	2 szt	-	2 szt	-	4 szt	-	4 szt	-	PS WPR

Plan wykorzystania budżetu

Fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	Kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	175 000,00	10,00%	617 500,00	35,29%	875 000,00	50,00%	877 500,00	50,14%	1 202 500,00	68,71%	1 540 000,00	88,00%	1 750 000,00	100,00%
EFS+	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
EFRR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Razem	175 000,00	10,00%	617 500,00	35,29%	875 000,00	50,00%	877 500,00	50,14%	1 202 500,00	68,71%	1 540 000,00	88,00%	1 750 000,00	100,00%

Budżet LSR

Planowana wysokość środków na wdrażanie LSR i zarządzanie LSR.				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/ 1060)	1 750 000,00	0,00	0,00	1 750 000,00
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	412 500,00	0,00	0,00	412 500,00
Razem	2 162 500,00	0,00	0,00	2 162 500,00

*Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.
**W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana należy wstawić wartość „0”